

Aksent

ET MAGASIN FRA IOGT I NORGE - NR 1 - 2025

IOGT

**- VI SKAL SKAPE
GODE RUSFRIE
MILJØER DER ALLE
KAN VÆRE MED**

Ny biskop i Oslo, Sunniva Gylver

**- NYANSENE
MÅ FREM**

Seniorforsker Jens Christoffer Skogen
om sosiale medier

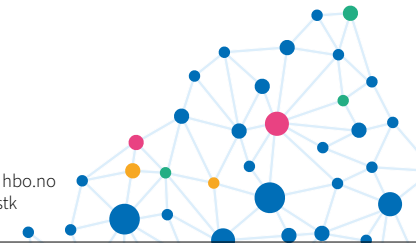
**ALKOHOLMONOPOL VIKTIG
FOR Å REDUSERE SKADER**

Ny rapport fra Verdens Helseorganisasjon

ISSN 1890-2553

9 771890 255009

Kalender

Viktige datoer fremover

30. APRIL:

Sterk&Klar fagdag i Oslo 09.00 – 15.00: Skjer i Litteraturhuset, men kan også følges digitalt. Forebygging starter med fellesskap.

Når barn og unge føler seg inkludert, reduseres risikoen for utenforskap, rusbruk og problematferd. Hvordan kan vi legge til rette for gode fellesskap i skolen, mellom foreldre, i idretten og i nærmiljøet? Hvordan kan vi skape et trygt rom for ungdom til å ta egne valg? Og hvordan kan foreldre involveres i forebyggende arbeid? Vi vil blant annet møte Anne Line Bretteville-Jensen fra Folkehelseinstituttet snakke om holdninger til rusmidler i ungdomsmiljøer, årets ildsjel i Oslo og Norge 2024, Adnan Naeem, om idretten som fellesskapsarena og psykolog Kirsten Resaland om sosialt samspill og inkludering. Påmelding her:

13. JUNI – 15. JUNI:

Landsmøte på Åsane folkehøgskole i Bergen

7273 del i Enestående familier

2024 var et nytt aktivt år for Enestående familier, aktivitetsprosjektet vårt for voksne og barn, og hvor den voksne opplever å være alene i foreldrerollen. De siste tre årene gjennomførte våre 22 lokale grupper totalt hele 2274 aktiviteter. Gruppene ledes av frivillige – nærmere 100 voksne som selv ofte er alene med barna sine. Mange bruker aktivitetene aktivt til nettverksbygging rundt seg og sin familie. Slik bidrar aktivitetene til å demme opp for utenforskap

og marginalisering. Det er mange som har vært med. 2652 voksne og 4622 barn har hatt glede av dette nettverket.

Vi er også opptatt av at tilbudet vårt er alkoholfritt. Noen av familiene som er med oss har vanskelige erfaringer med rus, og hos oss skal både barna og de voksne slippe «hyggelig snakk» om alkoholbruk. Det betyr at på tur med oss, bidrar vi sammen til å forebygge både kjøpepress og drikkepress.

Musikal på bare 10 dager!

«Bli med oss til Lokøyna B&B, der familien Ekdahl ønsker velkommen til en storslått helg. En amatørteatergruppe har store planer om å sette opp Ibsen, men følg nøye med, alt er ikke slik det ser ut.»

Slik var invitasjonen til årets musikalprosjekt på vår folkehøgskole på Åsane. Forestillingen var skrevet og satt opp av elevene selv i løpet av ti intense dager for hele

skolen. Fra første dag hvor manus ble gått gjennom, rollene delt ut og oppgaver fordelt, via at musikken måtte på plass og bandet skulle finne riktig toneart til skuespillernes stemme, og til en flott premiere.

Ung Arena blir egen organisasjon

IOGT har drevet Ung Arena i Kopervik på vegne av Karmøy kommune i 17 ½ år. Her har mange ungdommer på Karmøy fått støtte for å komme seg tilbake til hverdagen, enten de har hatt utfordringer på skolen eller ikke har kommet seg ut i arbeidslivet. Det er et arbeid som IOGT har vært stolte over å drive.

Dessverre har tiltaket de siste årene gått med underskudd på til sammen rundt en halv million. Dette har IOGT dekket med egne midler, men det ble i fjor gitt

beskjed om at vi dessverre ikke hadde mulighet til å gjøre dette flere år på rad. Etter at det viste seg at det ikke var mulig å få et budsjett i balanse for 2025 måtte derfor IOGT kaste inn håndkleet.

De ansatte på Ung Arena har fra 1. mars overtatt driften av tiltaket under navnet Ung Arena Kopervik. De har jobbet med å få flere lokale bedrifter med på sponsorlaget for at driften skal gå rundt. Vi ønsker derfor lykke til, og håper at tiltaket fortsetter å være til glede for ungdommene på Karmøy!

Bare to år igjen til 150

8. mars 1877 stiftet skipper Carl Reynolds Losje Første Norske i Porsgrunn. Derfra vokste IOGT raskt til en stor og landsomfattende organisasjon.

Kvinner og barn

At IOGT ble grunnlagt på det som nå er den internasjonale kvinnedagen, gir mening. Alkoholkonsumet var høyt og alkoholproblemer rammet særlig i lavere sosiale lag, blant tjenestefolk, industriarbeidere og sjøfolk. Fylla medførte både vold og fattigdom for alt for mange kvinner og barn. For Reynolds var edruelighet en forutsetning for at arbeiderklassen kunne bedre sine kår og for at kvinner kunne leve trygge liv.

Lett å ta rusfrie valg

IOGT har gjennom alle disse årene vært en organisasjon som har vært opptatt av å hjelpe mennesker. Vi har jobbet for inkludering og for å forebygge vold og sosial nød gjennom å tilby gode rusfrie miljøer og med ruspolitisk påvirkningsarbeid. Vi har betydd mye for å mobilisere mennesker til å ta ansvar for å skape gode lokalsamfunn og vi jobber for at det skal være lett å ta rusfrie valg. IOGT har satt preg på det norske samfunnet, og det gjør vi fortsatt.

Carl Reynolds som midtpunkt

Om to år skal den første avdelingen vår i Porsgrunn feire at de har drevet arbeid i byen gjennom 150 år. Årets bursdag feiret Reynolds med gullhatt og ballong. Men til 150-årsjubileet skal han være et av midtpunktene for en storslått markering av at vi fortsatt er i Porsgrunn og at vi i 150 år har vært en viktig stemme for de svakeste i samfunnet.

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær IOGT

Alkoholselskaper sponser mange av de store fotball-mesterskapene.

Alkoholindustrien avslørt: FRA IDRETTSARENAER TIL DIGITALE FLATER

Movendi International kaster lys over alkoholindustriens kyniske taktikker i sin nyeste rapport. Fra sportsponsing til manipulerende markedsføring.

Av Jan Tore Evensen

Alkoholindustrien har i 2024 fortsatt sin aggressive jakt på profitt – ofte med strategier som undergraver politiske tiltak for å redusere alkoholskader. Dette er hovedkonklusjonen i Movendi Internationals ferske rapport Big Alcohol Exposed, som avslører hvordan alkoholprodusenter stadig utvikler nye metoder for å spre feilinformasjon og motarbeide reguleringer.

Rapporten dokumenterer at industrien bruker fem hovedstrategier for å sikre vekst: avsporing av politiske

prosesser, målretting mot unge, uthuling av lovverk, spredning av desinformasjon og benektelse av skadevirkningene knyttet til alkoholbruk. Gjennom analyse av globale trender, eksempler fra flere land og avsløringer av skjulte maktstrategier, viser rapporten at «Big Alcohol» jobber hardt for å opprettholde sin posisjon. Movendi er vår internasjonale paraplyorganisasjon.

SPORTSPONSING: Å gjøre alkohol til en del av idrettskulturen

Ett av funnene i rapporten er alkoholindustriens økende tilstedeværelse i

idretten. Store aktører som AB InBev, Heineken og Diageo har sikret seg sponsoravtaler med alt fra fotballklubber til internasjonale mesterskap. Blant de mest kontroversielle avtalene er AB InBevs sponning av OL i Paris 2024 – det første olympiske arrangementet med en offisiell alkoholsponsor.

I Uganda, der over halvparten av befolkningen er under 18 år, har Heineken lansert en massiv kampanje knyttet til Premier League, med øl-tankbiler og store arrangementer for å lokke unge til å assosiere idrett med alkohol. I Skottland har helseeksperter kritisert

Molson Coors for deres sponning av den skotske fotballigaen, ettersom landet sliter med store utfordringer knyttet til alkoholbruk.

Forskning viser at eksponering for alkoholreklame gjennom idrett øker sannsynligheten for tidlig alkoholdebut og hyppigere konsum blant unge. Til tross for dette fortsetter industrien å bruke sport som en strategisk kanal for å normalisere alkoholbruk.

DIGITAL MARKEDSFØRING: Målrettet påvirkning av unge

Alkoholindustrien har tatt i bruk avanserte digitale verktøy for å fange oppmerksomheten til unge forbrukere. Gjennom sosiale medier, strømme-tjenester og gaming-plattformen kommer det alkoholreklame inn i digitale rom der unge tilbringer mest tid.

Eksempelvis sponset Heineken i 2024 verdens største popkulturfestival, CCXP i Brasil, som tiltrekker seg millioner av unge deltakere. Samtidig har Diageo lansert Johnnie Walker-produkter i samarbeid med Netflix-serien *Squid Game*, som har en stor fanskare blant unge voksne over hele verden. I Australia ble det avslørt at barn ble eksponert for alkoholreklame under familievennlige programmer som Lego Masters.

En rapport fra Foundation for Alcohol Research and Education (FARE) avdekket at alkohol-selskaper er avhengig av å selge produktene sine til mennesker med et høyt forbruk. 10 prosent av de tyngste alkoholbrukerne drakk over 50 prosent av alkoholen. FARE avslørte at alkohol- og gamblingindustrien markedsførte aggressivt mot mennesker med et risikofyllt forbruk på sosiale medier.

GRØNNVASKING: Et miljøvennlig image som skjuler skadevirkninger

For å bedre sitt omdømme har alkoholindustrien også begynt å bruke «grønnvasking» – et sett med strategier for å fremstille selskapene som miljøbevisste.

Heineken har for eksempel promotert sin «bærekraftige» deltakelse i Rock in Rio-festivalen og har lansert ESG-initiativ (Environmental, Social, and Governance) i Brasil. Men realiteten er at ølproduksjon krever enorme mengder vann – hele 298 liter vann per liter øl – noe som kan forverre vannkrisen i tørkerammede regioner.

Diageo har samtidig etablert vannprosjekter i Afrika, men disse fremstilles primært som veldedige tiltak, mens selskapet i realiteten bidrar til å utarme lokale ressurser. Samtidig bruker Absolut

skulle begrense markedsføring og gjøre det vanskeligere for barn og unge å få tak i alkohol. Lobbypress fra blant annet AB InBev og Diageo førte til at lovfor-slaget ble skrotet, med argumenter om at det ville skade økonomien.

I Mexico har Constellation Brands investert 1,6 milliarder dollar i en ny fabrikk i Veracruz, en investering som gir selskapet stor politisk innflytelse og reduserer sannsynligheten for innstramninger i alkoholpolitikken. I USA brukte bransjen over 22 millioner dollar på lobbyvirksomhet under valgkampen i 2024 for å sikre at skatter og reguleringer forble gunstige.

«ANSVARLIG DRINKING»: En fasade for å unngå regulering

Til tross for veldokumenterte skadevirkninger av alkohol, har industrien lansert en rekke kampanjer for «ansvarlig drikking», et retorisk grep som skaper inntrykk av at problemet ligger hos individet – ikke hos produktet eller dets tilgjengelighet.

I Panama har Heineken, Pernod Ricard og Diageo sponset Saber Beber Foundation, en organisasjon som tilsynelatende jobber for å begrense alkoholskader, men som samtidig motarbeider effektive politiske tiltak. I Spania har bransjeorganisasjoner tatt initiativ til skoleprogrammer om alkohol, som i realiteten bidrar til å normalisere bruken av alkohol.

VEIEN VIDERE: Behovet for sterkere reguleringer

Movendi Internationals rapport har en klar konklusjon: Alkoholindustrien opererer med kyniske strategier for å sikre profitt, ofte på bekostning av folkehelsen. For å motvirke dette er det avgjørende at myndigheter verden over styrker reguleringene for alkoholreklame, markedsføring mot unge og økonomisk påvirkning av politiske prosesser.

Kampen mot «Big Alcohol» krever en samlet innsats fra politikere, helseeksperter og sivilsamfunnet. Movendi Internationals rapport er en påminnelse om at alkohol er en betydelig folkehelseutfordring som krever handling.

Vodka sin nye «pappflaske» for å signalisere miljøansvar, mens det egentlige problemet – ressurskrevende produksjon og transport av alkohol – forblir uadresert.

POLITISKE GREP: Lobbyvirksomhet og økonomisk press

Et annet viktig aspekt Movendi-rapporten fremhever, er alkoholindustriens forsøk på påvirke politiske prosesser. I 2024 har store selskaper intensivert sin innsats for å blokkere reguleringer som kan redusere alkoholkonsumet.

I Uganda lyktes industrien med å torpedere en ny alkoholkontroll-lov, som

Promenaden AS

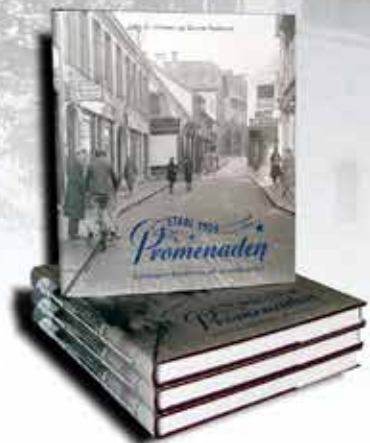
Promenaden AS ble etablert i 1909 og drev restaurant i Kirkegaten 20 i Stavanger.

Restaurantdriften opphørte i åttiårene, men selskapet fortsatte virksomheten som eiendomsselskap.

Promenaden AS eier tre forretningsbygg i Stavanger sentrum. Disse leies ut til butikker og kontorer.

En betydelig andel av overskuddet deles årlig ut til organisasjoner og institusjoner som arbeider mot rus, særlig blant ungdom.

Selskapet har gitt ut flere bøker om avholdsbevegelsens virksomhet i Stavanger.

Selskapets medarbeidere i restaurantlokalet tidlig på nittenhundretallet

FOTO: Hilde Lillejord

BESKYTT BARN MOT RUS

Altfor mange barn i verden opplever utrygghet og vold når voksne bruker alkohol og andre rusmidler.

Problemet blir ekstra stort i fattige land.

Fattigdom, kriser og konflikt rammer alltid de yngste hardest. Når voksne har det vanskelig, og i tillegg bruker alkohol og andre rusmidler, kan det føre til mer utrygghet og vold.

Seksåringen Hamphless (bildet) i Malawi er trygg sammen med bestemoren sin og resten av familien.

De deltar i familieprogrammet «Happy family». Her samarbeider foreldre og andre voksne for at barn skal ha en trygg oppvekst med tilgang til mat, skole

og foreldre som snakker godt sammen. Dette er rusforebygging i praksis.

Som fastgiver i FORUT bidrar du blant annet til dette familieprogrammet. Når du beskytter barn mot rus, bidrar du til trygghet og utvikling.

FORUT er bistandsorganisasjonen til IOGT, Juvente og Juba.

Skann QR-koden for å bli giver med et valgfritt beløp.

FORUT
– trygge barn
kan forandre verden

– KIRKA ER ET TROSFELLESSKAP IKKE ET MENINGS- FELLESSKAP

Oslos påtroppende biskop, Sunniva Gylver er avholds, likevel tror hun det er viktigere å bygge måteholdskulturen.

TEKST OG FOTO SIDSEL SKOTLAND,
FRILANSJOURNALIST

Da Sunniva Gylver kom tilbake til 2. året på videregående i Oslo etter et år som utvekslingsstudent, opplevde hun at det var nesten mer tabu ikke å drikke alkohol enn å gjøre det i det kristne ungdomsmiljøet hun vanka.

– Det virket litt krampaktig, som om det var en konkurranse i å være like kule som de andre.

Som ung voksen tok hun en beslutning om totalavhold. Hun ble litt lei av at det virker som alkohol fortsatt skal være det fremste symbolet på å være folkelig, enten man er kristen eller ei.

Heller Solo enn å slutte å danse på bordet

Da hun var teologistudent jobba hun som reiseleder hver sommer – i Norge. På disse turene var det mye drikking når man hadde fri. Sjøl satt hun med en halv pils foran seg – drakk aldri mer enn det.

– Men jeg er veldig utadvendt av meg – er blant dem som gjerne danser på bordene og går sist hjem – så jeg skjønte etter den første sesongen at mange trodde jeg var dritings på fritiden hele sommeren.

Det ble i overkant problematisk for henne som kommende prest.

– Enten måtte jeg slutte å danse på bordet eller begynne å drikke Solo så alle kunne se at det ikke var øl i glasset. Jeg valgte det siste.

Men sjøl om hun har tatt avholdsstandpunktet tror hun at det er viktigere i større grad å bygge måteholdskulturen. Og hvis hun var prest på Vestlandet, det vil si på et sted der mange tenker at totalavhold og kristen tro er to sider av samme sak, ville hun nok personlig også gått for måteholdslinja. Hun innser at avholds ikke kan bli gjengs sjøl om hun har inntrykk av at det er lettere å si at en er avholds nå enn det var før.

Men det kan gjerne bli lettere å kunne si ifra til folk vi kjenner at de har drukket nok. Det å for eksempel gjøre en avtale med venner eller partner om at når vi kommer med en kopp kaffe til dem på fest, så betyr det at «nå mener jeg at du har fått i deg nok alkohol», synes hun er en god idé.

Og så mener hun det er viktig at folk som henne, altså folk som opplever det rimelig enkelt å være seg sjøl blant folk en ikke kjenner så godt, forstår at alkoholen for mange blir opplevd som et frirom.

For store forventninger til livet

Samtidig stiller hun spørsmål ved hva det er med samfunnet og med forventningene vi har til livene våre, som gjør at folk trenger alkoholen – som gjør disse frikvarterene nødvendig. Hun svarer sjøl i samme åndedrag:

– Det kan for eksempel handle om at mange av oss har et ekstremt høyt tempo, og store forventninger til hvor opplevelserikt og flott livet skal være. Vi skal yte maks og nyte maks til enhver tid, og det går jo ikke

Hun tenker at sånne forventninger til livet og til oss sjøl kan øke behovet for en rus som demper sjølsensuren.

Det å være i livet og møte det vanskelige, står liksom ikke helt på agendaen, sånn hun ser det, og mener mye handler om iscenesettelse på sosiale medier: Du skal være ekstrovert, lykkelig og med mange venner.

Samtidig synes hun å oppleve at folk flest er dårligere enn før på å få kraft og guts til å være i fellesskap og i det sosiale – vi trekker oss tilbake.

– Før var ungdoms- og konfirmantleirene det optimale for størsteparten av ungdommene, nå synes mange flere det er krevende å delta.

Hun tror de relasjonelle ferdighetene fikk en trøkk under pandemien – eller i allefall at den forsterka en trend som kanskje allerede var begynt. Frykten for å bli tatt bilder av som blir spredd rundt uten at en har kontroll over det, er nok også noe av forklaringa på dette, tror hun.

– Men vi er skapt til fellesskap – det er et grunnleggende menneskelig behov.

Sunniva Gylver ble vigslet til biskop i Oslo domkirke 23. februar 2025.

Gylver har vært prest i flere menigheter i Oslo.

- Vi skal skape gode rusfrie miljøer der alle kan være med, sier Gylver.

Sunniva Gylver:

- ble født 7. januar 1967
- hadde en far som var barnenevrolog og en mor som var legesekretær
- er enke – mista ektemannen kunstneren og håndverkeren Lars Kristian Gylver, i 2021
- har tre voksne barn
- var utvekslingsstudent i Venezuela da hun var 16 år
- jobba som avløser for autistiske barn i ti år ved sia av studiene
- jobba som reiseleder alle somrene i studietida
- har drevet mye trosformidling i diverse mediekkanaler, blant annet som TV prest på TV2
- startet karrieren som vikarprest på Halså, Nordmøre, somrene 1990 og 1991.
- har siden vært ungdomsprest, studentprest, kapellan og sokneprest i menigheter i Oslo.
- tok med familien til Madagaskar for ett år i 2009/2010, og jobbet som frivillig for Norges KFUK-KFUM hos deres lokale partnere
- er treningsinstruktør (gruppetimer) når hun ikke er på jobb, pluss synger i kor, leser bøker, går tur med hunden og er med familie og venner

Alkoholen definerer ikke om du er kristen eller ei

Gylver tror ikke det generelt er så stor forskjell på drikkepresset blant ungdom i kirka og utafør kirka.

– De nærmer seg hverandre: Andre ungdommer drikker litt mindre, kristne litt mer.

Jeg tror heller det er veldig ulikt fra miljø til miljø – det er nok like mye variasjon innad som mellom ulike ungdomsgrupper også når det gjelder alkohol. I mer konservative miljøer er de kanskje mer restriktive med alkoholen når de er i kristne sammenhenger, men ikke nødvendigvis når de er på fester som ikke er i regi av kristne miljøer.

Hun understreker at det er veldig viktig at barne- og ungdomsledere ikke bidrar til å øke alkoholpresset, og at det er utrolig viktig med rusfrie møtesteder.

I endel kristelige miljøer, hennes eget da hun var ung inkludert, kan det å drikke alkohol være en måte å markere avstand fra det man forbinder med en konservativ og fordømmende kultur.

Hvordan skal kirka møte dette?

– Det er et godt spørsmål. Det finnes ingen lettvinnt fasit. Vi må

kanskje stille spørsmålet: «Hva prøver vi å oppnå med det vi sier og gjør?» – også knyttet til alkohol».

Hvordan kan vi skape rusfrie attraktive miljøer for folk flest?

Det er viktig å ha ærlige samtaler om dette. Og så handler det om få med seg «bjellekuene» – de i miljøet som andre ser litt opp til.

Kirka må skape inkluderende rusfrie miljøer

Hun mener dette i for liten grad blir diskutert i kirka. Nå kan det være slit-somt både å forsvare at man drikker og å forsvare at man ikke drikker, sånn hun ser det, og hun er helt klar på at forholdet til alkohol ikke definerer om du er kristen eller ikke. Men det å ha noen føringer på seg så man får litt hjelp til å holde igjen og ikke drikker for mye, mener hun er bra. Likevel mener Gylver at kirka skal være forsiktig med konkrete innspill i den rusmiddelpolitiske debatten – også hun som biskop.

– Jeg er offentlig og tydelig med avholdsstandpunktet mitt, og jeg mener at en grunnleggende verdi for kirka er å ivareta og inkludere de mest sårbare blant oss også når det kommer til alkoholbruk. Det skal vi løfte fram. Men i utgangspunktet er kirka et trosfellesskap ikke et meningsfellesskap. Kirkas rolle er ikke å gå tydelig ut med det ene eller det andre, men løfte fram behovet for inkluderende fellesskap.

– Vi skal skape gode rusfrie miljøer der alle kan være med – også mennesker med annen tro eller annet livssyn og en annen holdning til alkohol, for eksempel mange muslimer. Og vi skal bidra til å skape gode nyanserte samtaler i det offentlige rom.

I desember var hun sjøl ambassadør for Hvit jul-kampanjen – det vil si at hun lånte ut fjeset sitt og skrev en kort appell for det hun mener er en svært viktig sak: Det at alt for mange unger får jula si ødelagt av

berusa foreldre. Alle barn bør få feire jul i et rusfritt miljø. Det mener hun at hun trygt kan si i rolla som både prest og biskop.

Kirka skal ivareta og inkludere de mest sårbare blant oss, også når det kommer til alkoholbruk,

Som en spør får en svar

Som prest møter Gylver stadig folk med rusproblemer – egne eller andres.

– Ikke alle prester møter disse problemene, og jeg tror at hva folk forteller rett og slett handler mye om hva en spør om.

Hvis folk forteller henne om angst og depresjon spør hun ofte om de drikker mye, og da kan det av og til gå hull på et tema som har vært fortia. Men hun er alltid veldig klar på at hun ikke er terapeut, bare en sjelesørger og medvandrer.

Spiseforstyrrelser og sorg er også temaer som kan komme opp i samtalen hun har med folk fordi hun har vært åpen på at hun som 16-åring mista søstera si til denne lidelsen – og fordi hun ganske nylig mista ektemannen sin etter 35 års samliv.

– Når man tematiserer ting, særlig hvis man tar utgangspunkt i eget liv, vil det åpne dører. Det handler om å dele erfaringer og å spørre. Og det er bedre å spørre for mye enn for lite. Men en må spørre på en ordentlig måte. Som prest er jeg i en slags maktposisjon. Jeg skal gi hjelp og veiledning. Folk får en tjeneste der jeg er den profesjonelle.

Men hun respekterer folk som ikke vil snakke om disse vanskelige tinga, for det er ikke alle som vil det.

Fantastisk å være prest!

Å bli prest var aldri noe Sunniva Gylver hadde gått og drømt om.

Men året etter videregående begynte hun å jobbe som avlaster for barn med autisme og erfarte at folk i det helsearbeidermiljøet hun ble kjent med, var veldig kritiske til religion.

Hun opplevde at hun ikke kunne nok og begynte på kristendom grunnfag for å forstå mer.

Og med kristendom grunnfag pluss et semester som forberedte til preste-tjeneste, fikk en faktisk på den tida bli prestevikar. Så i 1990 tilbragte hun sommerferien som vikar for presten på Halså på Nord Møre.

– Det var så fantastisk! Det å ta del i menneskers største gleder og sorger. Det å oppleve at evangeliet kan gi håp, lindring og utfordring, og å få ha en rolle mellom det hellige og det alminnelige. Etter denne prestevikarsommeren visste jeg at dette skulle jeg gjøre resten av livet. Jeg elsker fortatt å være prest!

Presteutdanninga tok hun ved Menighetsfakultetet (MF). Og som den raddisen hun var skilte hun seg skikkelig ut med bleka hår, svarte klær, miniskjørt og dr. Martens støvler, i det som da var et ganske konservativt miljø. Men

så, som en del av teologistudiet, tok hun mellomfag sosiologi, og opplevde plutselig at hun var helt mainstream. Og hun ble møtt med spørsmål som «Hvorfor i all verden går du på MF?!» Det lurer i grunnen vi på også ...

– Jeg begynte på MF fordi jeg tenkte jeg hadde godt av å bryne meg på et miljø som så ut til å være ganske forskjellig fra det jeg var vant til. Så, gjennom et avbrekk med sosiologistudium, fikk jeg et annet språk og et blikk utenfra på kirka i samfunnet. Det var veldig nyttig.

Forpliktende erfaringer

Inn i presterolla hadde Gylver med seg minst to ting som har forpliktet henne.

For det første å ikke snakke lettvinnt om troen og livet for å få ting til å gå opp:

Da søstera Gunvor døde 15 år gammel, etter fire års alvorlig sykdom, ble Sunniva opptatt av det ondes problem: Hvis Gud er kjærlig og allmektig, hvordan kan verden da være så full av lidelse og urett?

– Jeg opplevde at mange av de voksne kristne rundt meg var mest opptatt av å forsvare Gud og få dette til å gå opp. De kunne si ting som at «Gud har en mening med alt, vi ser den bare ikke nå».

Hun mener at dersom man sjøl klarer å hvile i en slik overbevisning når man rammes av livets slag, kan det gi stor slitestyrke. Men det hjelper lite å få slike svar av andre, om man sjøl ikke er der.

– Jeg tror ikke Gud har en mening med alt som skjer, men jeg har erfart at Gud kan skape mening i alt som skjer – små glimt av lys og mening – når jeg tar alt med til Gud.

Den andre episoden var da ei venninne på ungdomsskolen som ikke var kristen, ville være med på en lagsandakt i det kristelige skoleungdomslaget. Hun var nysgjerrig på hva som skjedde der. Men lederen snakka så internt og så nedlatende om de som ikke var troende, at hun der og da bestemte seg for aldri å snakke om egen eller andres tro på en måte som ikke kunne forstås og oppfattes respektfull utenfra.

Synlig og tilgjengelig

Noe av det viktigste for Gylver er å være en synlig og tilgjengelig prest. Derfor går hun alltid med en genser eller T-skjorte med PREST på brystet.

Det er ikke det at hun har noe imot den vanlige rundsnippen, men de unge vet ikke hva det betyr. Med PREST på brystet er ingen i tvil. Og med de karakteristiske rastaflettene og mye medieksposering, hun er vel nærmest som kjendisprest å regne, opplever hun å bli snakka til om tro overalt. Hun snakker med alle – med glede.

23. februar blir T-skjorta lilla og får påskriften BISKOP. Og Sunniva Gylver håper at minst like mange som tidligere vil ta kontakt med henne på gata.

Hvit jul-kampanjen:

Hvit jul er en kampanje der voksne skriver under på at de velger å være alkoholfrie når de er sammen med barn i jula.

Det gir barna en tryggere julefeiring. Kampanjen er et samarbeid mellom Juba, Juvente og IOGT i Norge. Hvite dager er et mye brukt begrep for alkoholfrie dager derav «Hvit jul».

Are Eriksen, sentralstyremedlem i IOGT har vært medlem i IOGT i 60 år.

MIN 60-ÅRIGE REISE I IOGT

Inspirert av gode resultater for verving av nye medlemmer til IOGT og det faktum at organisasjonen nå er i vekst år etter år, fikk jeg tanken om å fortelle om min reise som medlem.

AV ARE ERIKSEN, MEDLEM AV SENTRALSTYRET I IOGT

Den strekker seg vel 60 år tilbake i tid og startet i en vennegjeng som ble medlemmer av NGU, Norges Godtemplar Ungdomsforbund og ungdomslaget Gjallarhorn i Tromsø. Etter en tid der ble tre i vennekretsen, Kjell Arne Kanck, Jan Sørensen og jeg invitert til å bli med i voksenorganisasjonen IOGT. Vi ble

alle livsvarige medlemmer og vi er to igjen, Jan gikk ut av tiden for noen få år siden.

Viktig sted i ungdomsårene

IOGT-medlemmer har hver sine historier om sitt medlemskap, hva som var viktig for dem og hvordan de deltok. Min historie er én, og kan være forskjellig fra andre medlemmers historie. Ungdomstiden er en viktig brytningstid for alle, og for oss som ble med i NGU, var det en meny av mye gøy, lek og dans, men også godt fellesskap og gode vennskap, opplæring og kunnskaper, ledererfaringer og djupere forståelse både av rusfeltet og internasjonal solidaritet. I sum har det vært en utdanning og dannelse som har fulgt meg gjennom livet, både i familielivet,

i arbeidslivet og i et samfunnsengasjement. IOGT ble et viktig sted for meg, både i ungdomsår og senere gjennom hele livet.

Ble anbefalt som medlem

I dag verves nye medlemmer på stands, i supermarkeder eller gjennom at venner inviterer venner til å bli med. Det signeres en blankett, og man bekrefter sitt standpunkt om rusfrihet og avhold. Jeg møtte IOGT med den gamle ordensformen, med rituelle møter, med grader og med symbolikk som kunne være vanskelig for en ungdom å forstå. Jeg ble anbefalt av et medlem, far til Kjell-Arne, ble votert inn av alle medlemmene og så innviet i første gradrenhetsgraden. Den graden formidlet det viktige i mitt valg av tanker, ord og

gjerninger. En høytidelig stund der vi ble satt inn i søskenkjeden av medlemmene, som nå ble søstre og brødre.

Det ble en reise i en orden som i dag har mistet sin store plass og betydning i IOGT. Men den var en viktig reise for mange medlemmer. I andre grad vektlegges troskap og trofasthet, i tredje grad tanken om den uegennyttige barmhjertigheten, til å stille opp for de som har behov for nettopp deg, din innsats og deltakelse. Fjerde grad med fokus på rettferdighet, hvor upartiskhet og en reflektert holdning til å møte mennesker åpent og fordomsfritt, og lytte til alle parter når det var ulike syn eller konflikter som skulle løses. Men rettferdighet har også en dimensjon i det internasjonale rom. Den siste graden, den femte, var Verdensgraden. Vi er alle søsken på denne jorden, alle har sin plass og alle mennesker er velkommen til IOGT uten at kjønn, rase, religion, politisk ståsted eller andre forhold som skiller oss, skulle være et hinder.

Menneskeverdet rød tråd

Hva har så dette med rusfrihet og avhold å gjøre? Den røde tråd og grunnleggende tanke var menneskeverdet gjennom dannelse av vårt eget verdsett og oppfordring til stå opp mot rus og rusproblemene, mot urett, fattigdom og undertrykkelse, mot brudd på menneskerettigheter hvor de enn forekommer. Det rusfrie liv er sannsynligvis den sikreste vei til en dannelse bygd på menneskeverdet. Rusgiftbruken og rustrafikken, enten det er alkohol eller ulovlig narkotika, har sin store andel av tap av eget menneskeverd, og av tapet for andre medmenneskers livsutfoldelse og verdi. For meg ble dette kjernen i min dannelse som rusfri og avholdsmann. Så utleder man fra dette ståsted viljen til å være en medspiller for solidaritet og fredsarbeid, for åpenhet i møte med mennesker fra andre kulturer og land, for å hjelpe de som er ofrene for egen eller andres rusproblem, for en uegennyttig streben til å utgjøre en positiv forskjell for de som trenger ens bidrag i livet sitt. Da Eleanor Roosevelt ledet arbeidet med å utforme FN's menneskerettigheter lå IOGT's internasjonale prinsipprogram på deres arbeidsbord. Jeg vet ikke hvor mye vekt som ble lagt på IOGT's innspill, men menneskerettighetene står som grunnleggende viktig for oss som vil ha mer rusfrihet og sterkere vekt på forebygging av rusproblemene, men også kjempe for en mer rettferdig verden.

En «gjøre-organisasjon»

IOGTs egen utvikling i disse 60 år er en spennende historie. Som orden hadde vi slektskap med andre ordenssamfunn som Frimurerne, Odd Fellow og Tempelridderne. Forskjellene var også tydelige. Hos IOGT var ungdommer i tenårene velkommen, og det var åpent for begge kjønn. Slik hadde det vært siden IOGT ble dannet i USA i 1851. Et ordenssamfunn vektlegger medlemmenes vekst som mennesker i viktige humanistiske verdier, og de er lukkede samfunn som verner om det indre liv. IOGT utviklet seg annerledes, med langt mer vekt på å gjennomføre utadretta tiltak som ga befolkningen rusfrie og trygge fritidsmiljø. Dette var et forhold som skapte friksjon mellom å være en innadventt orden versus en utadventt aktiv organisasjon, en «gjøre organisasjon».

Store endringer

Min 60-årige reise i IOGT har vært preget av mange tillitsverv og oppgaver, blant annet fem år på Sri Lanka som FORUT-ansatt, senere styreleder i vår internasjonale bistandsorganisasjon og som nasjonal leder for IOGT i en fireårsperiode. Det har samtidig vært en reise i å møte mennesker både her hjemme og i utlandet, folk som har betydd mye for meg og blitt inkludert i min vennekrets. Samtidig har det vært en reise der aktiviteter har gått opp og ned i omfang, men i sum har nok IOGT vært preget av sviktende oppslutning og nedleggelse av lokal virksomhet. Møtehus og eiendommer er solgt, lokale aktiviteter har stoppet opp, møtene og de gode arrangementene har blitt færre og dermed er også rekrutteringen blitt svakere. Når vi de siste årene opplever ny vekst i medlemstallet, gir dette håp om ny lokal virksomhet som tar utgangspunkt i behov for rusfrie samlingssteder og fellesskap, samt ruspolitisk påvirkning med forebygging i fokus.

Snart 150 år

I juni skal landsmøtet i IOGT drøfte og lande ei retning for fremtidens IOGT. Om to år kan IOGT i Norge markere og feire 150 års virksomhet. Nå drifter IOGT flere omfattende tiltak, rettet mot enslige med barn, mot foreldre i skoleverket, mot rusutsatte som trenger et omsorgstilbud, mot ungdom som trenger et alternativ for egen utvikling og vi gjennomfører viktige kampanjer som Hvit jul, Rusfri 17.mai-feiring og familieferie. IOGT er også nasjonalt blitt en viktig stemme for kunnskapsbaserte

tiltak som kan forebygge uheldig utvikling av rusproblemene. I flere tiltak er barna viktige, med vektlegging av at disse får en god og rusfri oppvekst. Mye av dette er utviklet og driftes av ansatte i IOGT, både fordi tiltakene krever en daglig oppfølging og en profesjonalitet som man ikke kan forvente fra frivillig innsats hos medlemmer. Den frivillige IOGT-organisasjonen med medlemmer gjennomfører også en rekke aktiviteter, selv om omfanget og antall steder med aktivitet har blitt færre. Like fullt er det den frivillige innsatsen som kan utgjøre den store forskjellen. Det er i dugnaden vi kan utløse mye kreativitet og arbeid som gir lokalsamfunn gode alternativer for rusfrie opplevelser og miljø. Derfor er det så viktig at vi makter å verve medlemmer, engasjere medlemmene og gi mulighet for meningsfylt innsats i IOGTs fellesskap.

Må ha fokus på ny virksomhet

IOGTs organisasjonsstruktur må bli enklere, og ikke kreve at mange tillitsvalgte må holde møter for møtenes skyld, men heller fokus på å skape ny virksomhet for ulike målgrupper. Fremtidens IOGT er ganske sikkert annerledes enn den 60-årige historien jeg har vært med på. Å holde frem et rusfritt fellesskap lokalt, å gi innspill til norsk politikk på rusfeltet og å delta i FORUT's internasjonale virksomhet må være med i menyen for fremtidens IOGT.

Ønsker nye medlemmer velkommen

For meg har min reise i IOGT gjennom 60 år vært helt avgjørende for mitt liv og min personlige utvikling. Den reisen har gitt meg livsvarige vennskap med flotte medmennesker, den har gitt meg innsikt og forståelse for hva mellommenneskelige relasjoner betyr for å skape resultater, hvordan en organisasjon kan fungere, hvor belønningen ikke er penger, men anerkjennelse og gode vennskap. Å få en dypere forståelse for vårt internasjonale arbeid gjennom FORUT har vært epokegjørende for meg i møte med mennesker fra andre kulturer. Jeg ønsker alle nye medlemmer hjertelig velkommen til IOGT og oppfordrer til å ta fatt på reisen både for eget menneskeverd og for å bidra til å sikre menneskeverdet til alle medmennesker.

HVORDAN HAR DU HATT DET PÅ SOSIALE MEDIER I DAG?

Kjærlighet og trygge rammer gir barn og unge gode vekstvilkår. Det gjelder også livet på sosiale medier. Vær derfor nysgjerrig, åpen og utforskende.

AV HANNE KARINE SPERRE

– Når vi skal snakke om sosiale medier (SoMe) og mulige konsekvenser, må nyansene komme frem, fremholder psykolog og seniorforsker Jens Christoffer Skogen på Folkehelseinstituttet (FHI).

Seniorforsker Jens Christoffer Skogen, FHI. Foto: Hanne Karine Sperre

I et folkehelseperspektiv står det sentralt å få forstå på hvilken måte SoMe kan ha en uønsket effekt, og på hvilken måte effekten kan være gunstig. Det er en tendens til at sosiale medier enten blir fremstilt som et samfunnsproblem, eller som et samfunns gode. Det er problematisk av flere grunner, skrev forskeren i et debattinnlegg i Bergens Tidende i fjor.

– Om vi tenker på sosial tilhørighet, sosial støtte, underholdning og muligheten til å lære nye ferdigheter, gir det mening å tenke på dette som et samfunns gode.

– Det vi vet er at det gir mulighet for sosiale fellesskap, sosial tilhørighet og nettverksbygging. Noe som er gunstig for den psykiske helsen. For sårbare grupper vil det være ekstra gunstig, sier Skogen, som har jobbet med forskning i 15 år, innen tematikken ungdom, psykisk helse, trivsel og sosiale medier.

På SoMe snakker de unge med venner, oppdaterer seg og de lærer nye hobbyer. Det er kreativitet, selvtutfoldelse og læring. De finner hverandre, nye vennskap. Det diskuteres. Og det gis anerkjennelse og tilhørighet.

– Ikke minst kan det å motta støtte her, ha potensielle positive effekter for psykisk helse og velvære, legger forskeren til.

Bare en positiv sosial arena?

I seks år undersøkte Skogen og hans kolleger fra Folkehelseinstituttet (FHI), SoMe og unges psykiske helse og trivsel. Det er klart at de unges digitale liv ikke bare er et tidsfordriv, men en viktig sosial arena.

Som ungdom er det naturlig å være usikker. SoMe kan brukes til å søke dette på en tryggere måte. Målet er å bli uavhengige. Det er en forberedelse for å gå inn i voksenlivet, med alle sine rettigheter og ansvar.

Skogen mener at det ikke er mulig å gi et enkelt svar på om sosiale medier skader barn og unges psykiske helse eller ikke. – Forskingen er rett og slett ikke god nok til det. Men vi finner jo at SoMe kan beskrives som en faresone, avhengig av hva vi snakker om.

– Eksempelvis har vi mobbing og trakassering, eksponering for skadelig innhold, avhengighet, og å sammenlikne seg selv med «perfekte» kropper og perfekte liv.

– Her gir det mening å tenke på SoMe som et samfunnsproblem.

Skogen trekker frem at mye henger sammen med resten av livet til den det handler om.

– Poenget er at sosiale medier kan være både positivt og negativt på samme tid – det kommer an på hva man mener med sosiale medier, hvem som bruker det og hvordan det brukes. Foreldres tilstedeværelse i ungdommens liv på SoMe gir de samme positive effektene som der foreldre er tilstede og støttende på andre arenaer.

Oppadgående sosial sammenligning

– Vi ser at man blir veldig bevisst på hvordan man selv presenterer seg, fortsetter Skogen.

SoMe kan fremme motivasjon, men også kroppspress. Pilene peker oppover for andelen ungdommer på landets treningssentre. I en tid der også skjerm-

Sosiale medier har også blitt salgsteder for narkotiske stoffer.

tiden er veldig høy. Kanskje reflekterer det at det å trene og holde seg i form, står høyt i kurs hos dagens ungdom?

På SoMe kan feeden bli tapetsert med perfekte kropper. Det kan gi et inntrykk av at målet er å være tynn, og samtidig veltrent. Gutta skal ha sixpack, utviklet brystparti og kraftige biceps. Jentene skal ha muskuløse lår og rumpe, smal midje, de skal være tynne, men likevel ha pupper.

Det går ikke opp. Ungdom jakter på en idealkropp de i beste fall kan oppnå som voksen.

15 år gamle Fredrik kjenner seg igjen i det.

– Det er morsomt å trene på Sats, forteller han. Jeg trener styrke, alene, og trives godt med det. Her er det bare meg mot meg selv. Jeg bestemmer selv hvor hard jeg skal trene og hvor ofte.

Inspirasjonen henter han ofte fra folk han følger på SoMe. Fredrik erkjenner at SoMe sine algoritmer kan dra han inn i en verden av perfektjon.

– Noen ganger får jeg gode tips til øvelser og hvordan jeg for eksempel skal bli god i chins eller push ups, det er veldig bra, sier 15-åringen. Så forteller han det at det fort kan bli for mange perfekte kropper og fokus på utseende.

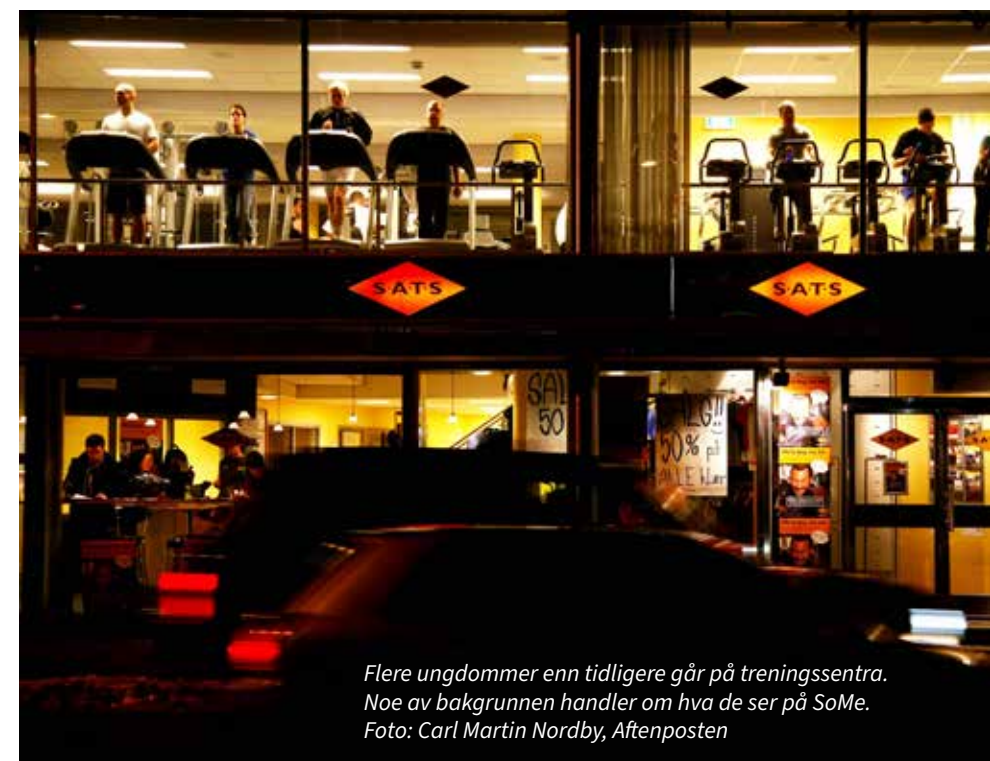
– Det hender at jeg ikke føler meg så bra.

På spørsmål om hvordan han forholder seg til dette, forteller Fredrik at de snakker mye om det hjemme. Foreldrene utfordrer han til å reflektere over det han ser, og de setter grenser sammen.

– Foreldrene mine utfordrer meg på å bli mer kritisk til det jeg ser, og at jeg ikke må sammenligne meg med andre. Jo mindre jeg ser slike videoer, jo færre får jeg opp også.

Skogen forteller at unge i varierende grad er opptatt av hvordan de presenterer seg selv i SoMe. Høyt fokus på selvpresentasjon er vanligere blant jenter, personer med høy grad av utadvendthet og personer med lav emosjonell stabilitet.

– Det kan sees en sammenheng mellom dette og symptomer på angst og depresjon. Det gjelder for både gutter og jenter. Det samme går igjen på spiseforstyrrelser, men her er symptomene sterkere for jenter.

Flere ungdommer enn tidligere går på treningssentra. Noe av bakgrunnen handler om hva de ser på SoMe. Foto: Carl Martin Nordby, Aftenposten

– Selv om vi har funnet sammenhenger her, kan vi likevel ikke konkludere med at sosiale medier forårsaker psykiske problemer hos noen ungdommer. Psykiske problemer kan skyldes andre forhold som vi ikke har undersøkt.

Gir økte symptomer på angst og depresjon

Selv om mange snakker om bruk av sosiale media som noe problematisk, er det fortsatt mye usikkerhet i forskningsverdenen om hva dette egentlig er og består av. Tidligere forskning har tenkt

at problematisk bruk på sosiale medier handler om hvor mye tid man bruker der.

Omtrent 90 prosent av alle ungdommer bruker sosiale medier, og 37 prosent rapporterer å bruke dem mer enn 3 timer per dag.

Men tidsbruk i seg selv er ikke et godt mål på problematisk bruk av sosiale media. Det kan heller være andre aspekter ved bruk som potensielt kan være problematisk.

– Mer dagligdags av det som kan gå igjen, som er negativt, er negative kommentarer og uønsket seksuell

Skogen mener at gaming er en viktig sosial arena som bidrar til noe positivt i ungdommenes liv.

oppmerksomhet, påpeker Skogen.

Studien fra FHI fant en tydelig sammenheng mellom opplevelser av negative hendelser på SoMe, og økte symptomer på angst og depresjon og lavere grad av trivsel blant ungdommene.

Negative hendelser var blant annet å bli kontaktet av fremmede, få negative kommentarer på poster, få sårende meldinger, eller føle seg ekskludert fra grupper/chatter, utdyper han.

– Ungdom som kommer fra familier med lavere sosioøkonomisk status opplever flere ulike og hyppigere forekommende negative opplevelser på sosiale medier, forteller Skogen videre. – Dermed kan det være at bruk av sosiale medier kan være med på å forsterke allerede eksisterende sosial ulikhet i psykisk helse – og være en stein til byrden for utsatte ungdommer.

– Det er viktig å merke seg at selv om disse negative opplevelsene kan virke mindre alvorlige sammenlignet med for eksempel nettmobbing, så kan det likevel se ut som opplevelsene har en betydelig sammenheng med unges mentale velvære, sier han.

«Folk som gamer er feite, late og ukonsentrerte. De kaster bort livet sitt på spill! Gaming er skadelig!»

Gaming har fått en stor rolle i unges liv. Det er like vel ingen grunn til å være bekymret.

– I vårt forskingsprosjekt har vi også inkludert online gaming – der man gamer og kan komme i kontakt med andre. Enten via chattetjenester eller meldinger, forklarer Skogen.

Mye gaming kan være et irriterende syn for blant annet foreldre. Men forskeren maner til nysgjerrighet og økt innsikt i unges digitale liv. Dette kan bidra til at man kan redusere fordommer mot gaming.

– Gaming er en viktig sosial arena som bidrar til noe positivt i ungdommenes liv, sier Skogen.

– Gaming er en pause, og så gir det meg adrenalin, forteller 13 år gamle Victor.

– Gaming er faktisk bra. Når man spiller, lærer man seg lagspill og kommunikasjon. Man kan også lære å ta avgjørelser. Dessuten lærer man engelsk, og man kan få venner fra hele verden, legger han til.

Victor forteller at han ikke hadde så mange venner på barneskolen. Han er oppvokst i Oslo vest og føler at veldig mange driver med organiserte idretter som bandy, fotball og ski. Han falt aldri plassen sin i den type lagidrett. 13-åringen opplevde derimot at det var lettere å komme i kontakt med andre, føle tilhørighet og felles interesse, etter at han startet å game.

– Vi finner at en stor andel får nære venner og følte seg som en del av et fellesskap gjennom online gaming, støtter Skogen.

I IOGTs prosjekt Sterk&Klar er gaming og sosiale medier ett av temaene vi tar opp på foreldremøter.

Fra gata til Snapchat

Dop på sølvfat, sies det. Bilder, emojis og fargerike videoer viser hvor enkelt kokain, hasj, cannabis og andre ulovlige rusmidler selges på Snapchat. Pushere får enklere adgang til nye kunder fordi algoritmene til sosiale medier fører profilene med mer av den informasjonen vi allerede har vist interesse for.

– Det er ganske akseptert at unge prøver narkotika i dag. Du drar nesten ikke på en fest uten at det er noen som tar kokain, sier Madelene. Hun er 16 og går på en av vestkantskolene i hovedstaden.

– Men jeg vet om mange som ikke bruker, legger 16-åringen til.

– Det er ikke for alle, men det er veldig synlig enkelte steder, supplerer en av hennes venninner, som ønsker å være anonym. Hun forteller at det på skolen hennes, som ligger sentrumsnært, i grunn ikke er så synlig, men at det i helgene, på fest, blir mer tydelig at en del unge bruker.

En annen kilde, en gutt på tampen av tenårene, forteller at han prøvde kokain første gang rett etter pandemien. Han viste interesse for kokain, på Snap, og ble ganske raskt eksponert for flere profiler som selger kokain og cannabis.

At sosiale medier er et voksende marked for narkotikahandel, er strengt tatt ikke nytt. På noen sekunder viser Madelene frem til Snap-kontoer som markedsfører «menyer» over hva slags rusmidler man kan få kjøpt og til hvilken pris.

– Det er både enkelt og vanlig i dag. Mange sier at det er like enkelt som å bestille en pizza. Skriver du til en selger, har du varene innen ti minutter, fortsetter hun.

– Samtidig er hun klar på at det å ruse seg er et valg. Hun får støtte fra venninner som har samlet seg rundt oss.

Like fullt adresserer de en uro. En del av de jentene de kjenner til som bruker, gjør det som et resultat av press. For å passe inn i de kulere gruppene.

Andre opplever å bli presset til å sende nakenbilder til guttene for å bevise at de kan være en del av gjengen. Både jenter og gutter bidrar til presset. Og blir presset. Det er utbredt på videregående at de «kule» presser andre til å ha fest hjemme, for å bevise sin plass og får å få

anerkjennelse. Kostnaden er raserte hus og store materielle kostnader for de som bor der.

– Vi har hørt om folk som har blitt banket opp fordi de har prøvd å stoppe en fest, forteller 16-åringen Emilie.

Før gikk ryktene om hvor det var hjemme alene-fest. Nå vet ungdom nøyaktig hvor det skjer ved hjelp av kart på Snapchat.

For noen år siden hadde Kathrine fest. Foreldrene var hos venner og huset på Bogstad i Oslo ble raskt fylt opp av Kathrines venner. Men ved 21-tiden var den store hvite villaen fylt opp av ungdommer hun ikke kjente.

De raserte først stua. Urinerte på møbler. Deretter ble noen av vennene hennes banket opp og ydmyket, for så å oppleve at det ble filmet og spredt på SoMe. Flere ble truet.

Jentene mener at adferden normaliseres på SoMe. Det dannes et inntrykk av at det å være en del av et miljø, eller kriminelt nettverk, gir riktig status.

– Vi har jo ungdommer på skolen vår som viser frem, og sender, bilder av penger, våpen, narkotika og merkeklær. Som at dette er det som avgjør hvor mye man er verdt, sier jentene.

Ung på SoMe

– Desinformasjon er en bekymring, legger Skogen til.

Det er gode penger å tjene for de som sprer desinformasjon og falske nyheter. Manglende kunnskap om kildekritikk er bokstavelig gull verdt for de som vet å utnytte det.

Det kan være utfordrende å være kildekritisk til den informasjonen man blir utsatt for, SoMe er en sentral nyhetskilde for barn og unge, som kanskje ønsker rask og visuell informasjon. De tiltrekkes av personlige perspektiver som formidles.

Men usanne påstander kan gjemme seg bak trender, «life hacks» og utfordringer på TikTok, rykter på Jodel eller på Snapchat.

Studier har vist at skolen kan være en god arena for kritisk tenkning om sosiale medier, og bidra til økt bevissthet rundt egen og andres bruk. Skogen tror at mer kunnskap om ungdoms bruk av sosiale medier, blant ungdom selv og voksne, samt økt engasjement og nysgjerrighet

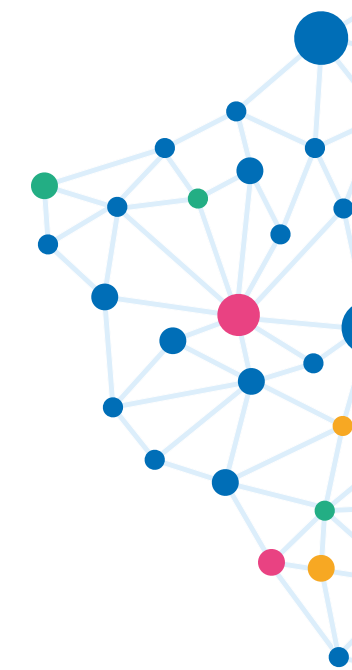
ungpasome.no

Undervisningsressursen ungpasome.no er først og fremst rettet mot ungdommer på videregående skole og ungdomskolen og skal bidra til å øke bevissthet og refleksjon om hvordan livet de lever på sosiale medier henger sammen med psykisk helse og trivsel. Relevant informasjon for lærere, foreldre og ungdom er samlet på nettsiden.

fra foreldre og lærere, kan bidra til å redusere omfanget av negative hendelser på sosiale medier.

Skogen oppsummerer at målet i et folkehelseperspektiv vil være å fremme de positive sidene, samtidig som vi hemmer de negative sidene. Det er viktig å skape et trygt og støttende digitalt miljø der ungdom kan trives og utvikle seg.

– En måte å bygge tillit på er å vise interesse for hva ungdommen gjør på sosiale medier på samme måte som du viser interesse for andre områder av ungdommens liv.

WHO – MONOPOL

viktig for å redusere skader
fra alkohol

Verdens Helseorganisasjons Europakontor
har lansert en ny rapport som peker
på Vinmonopolet som et av de viktige
virkemidlene for å redusere alkoholskader

Rapporten «Nordic alcohol mono-
policies: understanding their role in a
comprehensive alcohol policy and public
health significance», fremhever mono-
polordningen for alkohol som vi har i
de nordiske landene som et tiltak andre
EU-land kan lære av.

En modell for skadebegrensning – folkehelse fremfor profitt

Rapporten viser at land med statlige
monopoler har lavere alkoholkonsum
per innbygger sammenlignet med
EU-gjennomsnittet og har generelt
lavere forekomst av alkoholrelaterte
skader, som leversykdom, kreft og hjerte-
og karsykdommer, samt skader og druk-
ningsulykker.

I motsetning til kommersielle salgs-
modeller, begrenser de nordiske mono-
polene tilgjengeligheten og minimerer
kommersiell innflytelse ved å forhindre
at dagligvarebutikker og private aktører
selger sterkere alkoholholdige drikker.

De statseide monopolene – ÁTVR på
Island (med Vínbúðin som utsalgssted
for alkohol), Systembolaget i Sverige,
Alko i Finland, Rúsdrekkasøla Landsins
på Færøylene og Vinmonopolet i Norge

– har alle et klart mål: å beskytte folke-
helsen fremfor profitt.

– Verdens Helseorganisasjon viser
med denne rapporten at Vinmono-
polet og de andre monopolordningene i
Norden er tiltak som virker, og som
forebygger og reduserer skader.
Rapporten ber norske politikere opprett-
holde monolet, sier Hanne Cecilie
Widnes, generalsekretær i IOGT i
Norge.

Utfordringer og trusler

Rapporten peker på utfordringen
med nylige lovgivningsinitiativ i flere
nordiske land, som er en potensiell drei-
ning mot privatisering av alkoholutsal-
g. Rapporten mener dette kan reversere tiår
med folkehelsegevinster.

I Finland har for eksempel nylige
politiske endringer tillatt salg av en
betydelig andel alkoholholdige drikke-
varer utenfor monopolbutikkene, og det
pågår en høring om å tillate hjemleve-
ring av alkohol. I Sverige utfordrer en ny
rettssak monopolordningens enerett til
netthandel, samtidig som foreslåtte lover
kan tillate gårdssalg av alkoholholdige
drikker.

– WHO/Europa understreker at en
utvidelse av alkoholtilgjengeligheten kan
snu de positive folkehelseindikatorene
som de nordiske landene har oppnådd
gjennom tiår med kontrollert alkohol-
salg, konkluderer Dr. Ferreira-Borges,
regional rådgiver for alkohol, illegale
rusmidler og fengselshelse i WHO/
Europa.

WHO Europe ber regjeringer prioritere helse over profitt

Alkoholmonopol er i samsvar med
WHO's tre anbefalte best buys for alko-
holpolitikk – effektive, gjennomførbare
og kostnadseffektive strategier – som
inkluderer økte avgifter/høyere priser,
begrenset tilgjengelighet og restriksjoner
på reklame. Disse har konsekvent vist
seg å være de mest effektive tiltakene for
å redusere alkoholrelaterte skader i stor
skala.

I rapporten oppfordrer WHO
Europa regjeringene i regionen til å
prioritere helse over profitt og motstå
presset for privatisering, som truer med
å demontere en globalt anerkjent modell
for å redusere alkoholrelaterte skader og
beskytte folkehelsen.

NÅR FORELDRE BLIR UNGDOMMENS ALKOHOLKILDE

- Det er alarmerende at undersøkelser
viser at en stor andel av ungdoms
alkoholforbruk kommer fra voksne,
ofte foreldre eller eldre søsken.

Silje Ivarsflaten (t.v) og Stoine
Trygg-Hauger fra Vinmonopolet

AV JAN TORE EVENSEN

Det sier kjededirektør i Vinmonopolet
Stine Trygg-Hauger, som sammen med
butikksjef på Oslo City Silje Ivarsflaten,
var på IOGTs Sterk&klar-podcast.
Episoden hadde som tema hvordan
langing av alkohol blant foreldre har
blitt et økende problem, og diskuterte
hvordan foreldre kan spille en mer
positiv rolle.

Problematikken rundt langing

Langing innebærer at voksne, enten
foreldre, eldre søsken eller venner,
kjøper alkohol til mindreårige. En hold-
ningsundersøkelse Vinmonopolet har
gjennomført, viser at 39 % av ungdom
rapporterer at de har fått alkohol hjem-
mefra før de fylte 18 år. Samtidig viser
samme undersøkelse at foreldres bekym-
ring for konsekvensene av ungdommers
alkoholbruk også har økt.

– Vi vet at ungdom som får med
seg alkohol hjemmefra drikker mer,
sier Trygg-Hauger. – Det de får med
seg hjemmefra kommer i tillegg til den
andre alkoholen som de drikker.

Ivarsflaten tror at foreldre ofte
misforstår hva som er best for barna sine.
– Å være en «kjedelig voksen» som setter
tydelige grenser, er viktigere enn noen
gang, sier hun.

Utfordringer og tiltak hos Vinmonopolet

Vinmonopolet spiller en viktig rolle

i å redusere alkoholrelaterte skader
i samfunnet gjennom ansvarlig salg.
Ansatte blir nøye opplært i å fange opp
signaler på langing. Ivarsflaten nevner at
de ofte opplever situasjoner hvor foreldre
står bak ungdom i kassen og insisterer
på å betale for alkoholvarene. Dette kan
være ubehagelig, men ekspeditørene
er trent til å håndtere slike situasjoner
høflig og profesjonelt.

I tilfeller hvor det er åpenbart at
langing finner sted, har butikkene
myndighet til å avvise kjøp. Dette er
en nødvendig del av samfunnsansvaret
Vinmonopolet tar på seg. Det er også
gjennomført holdningskampanjer og
fokus på alderskontroll for å redusere
problemet.

– Samfunnsoppdraget vårt skal sitte
i ryggraden, sier Trygg-Hauger. Hun
tror dette også er en grunn til kjedens
gode omdømme. – Vi vet hvor viktig
vinmonopolordningen er. Vi møter både
pårørende og barn som kommer inn
til oss og ber oss om å ikke selge noe
til mamma eller pappa. Det gir oss en
ekstra drivkraft til å gi god veiledning til
kundene.

Vår ungdomsorganisasjon, Juvente,
drev tidligere salgskontroller, som
Vinmonopolet kom godt ut av, i hvert
fall bedre enn dagligvarebutikkene.

– Dette er noe vi snakker om hver
dag, forteller Ivarsflaten. – Vi har en
debriefing når noe skjer. Vi har bare

noen sekunder på å bestemme oss, da er
det viktig i forkant å ha jobbet med caser
slik at vi vet hvordan vi skal reagere.

Foreldres ansvar

En av de viktigste tiltakene er å øke
bevisstheten blant foreldre. Mange
foreldre gir etter for ungdoms ønsker
av frykt for at de ellers skal ty til «farlig
sprit» eller oppsøke usikre situasjoner.
Trygg-Hauger påpeker at dette er en
misforstått strategi. Å gi ungdom mulig-
heten til å bruke foreldrenes strenghet
som en unnskyldning til å si nei til
alkohol er langt mer verdifullt.

Trygg-Hauger og Ivarsflaten tror på
foreldresamarbeid. Gjennom foreldre-
møter kan voksne dele fakta, styrke hver-
andres argumenter og stå samlet i å sette
grenser. Det er viktig å huske at langing
er ulovlig, og kan få alvorlige conse-
kvenser, både for ungdom og voksne.
Som Ivarsflaten sier: «Noen må være den
trygge favnen som setter grenser.»

Alkoholfrie produkter

En positiv trend er at alkoholfri drikke
blir stadig mer populært. Vinmonopolet
har utvidet sitt utvalg av alkoholfrie
produkter, noe som gjør det enklere for
ungdom å ha med seg alternativer som
fortsatt føles festlige. Dette kan være en
god løsning for foreldre som ønsker å gi
barna noe annet enn alkohol, samtidig
som det oppfordrer til sunnere vaner.

SJUKEHUS TRENGER BEDRE RUTINER

Blir de somatiske avdelingene på sjukehusa bedre til å fange opp pasienter med for høyt alkoholkonsum når de får innført nye prosedyrer? Det skal prosjekt AlcoTail finne ut.

TEKST SIDSEL SKOTLAND, FRILANSJOURNALIST

FOTO: HEIKO JUNGE / NTB

30 prosent av alle innleggelses på norske sjukehus er på en eller annen måte rusrelatert, særlig alkoholrelatert. Helsepersonell på somatiske avdelinger har i mange år blitt oppfordra til å spørre pasientene om alkoholforbruk. I 2016 anbefalte Helsedirektoratet at pasienter som blir lagt inn i somatiske eller psykiatriske enheter, bør kartlegges for alkoholforbruk og andre rusmidler. Dette ble igjen understreket i Nasjonal alkoholstrategi for 2021–2025.

Behandler bare symptomene

Men fortsatt er ikke rutinene for å fange opp pasienter med underliggende rusproblem godt nok innarbeida på norske sjukehus.

Fortsatt utredes og behandles ofte symptomene fra helseskadelig alkoholbruk uten at den bakenforliggende alkoholbruken blir avdekket. Slike symptomer kan for eksempel være høyt blodtrykk, hjerte- og karlidelser, diaré, hudinfeksjon, nevrologiske og hjerneorganiske sykdommer, kreft, brystmerter, angst eller nedstemthet, for å nevne noen.

På noen sjukehus synes de det er lett å spørre folk om alkoholforbruket, på andre sliter de. Noen steder er dette systemisert, andre steder foregår det litt mer tilfeldig.

Nå er dette igjen repetert, nemlig i den nye rusreformen (Stortingsmelding 5 – Trygghet, fellesskap og verdighet): «Helseforetakene skal ha systemer og rutiner på plass som sikrer at nødvendig kartlegging finner sted, med prosedyrer som beskriver rutinene for å avdekke skadelig bruk av rusmidler» kan vi lese der.

Ikke ekstraarbeid

Forskningsprosjektet AlcoTail er på saken. I 2021 starta nemlig ei gruppe forskere med implementering av prosedyrer for kartlegging av alkoholbruk hos somatiske pasienter på tre sjukehus (se faktaboks) for så å forske på betydninga av disse prosedyrene.

De har også satt i gang en tilsvarende prosedyre for vanedannende legemidler.

For å evaluere om prosedyren fungerer ble et utvalg av pasienter inkludert før prosedyren ble innført og et nytt utvalg etter prosedyren var innført.

Prosjektleder Stig Tore Bogstrand forteller at de med prosjektet skal altså måle om det har skjedd en endring etter at disse prosedyrene er innført – om helsevesenet blir flinkere til å følge opp påleggene fra helsemyndighetene.

Bogstrand er professor ved Avdeling for folkehelsevitenskap ved Universitetet i Oslo og leder ved Seksjon for rettsmedisinsk forskning ved Oslo Universitetssykehus HF (OUS). Hovedbudskapet til helsepersonellet er at dette ikke er ekstraarbeid, men en integrert del av det ordinære arbeidet for å forstå pasientens helhetlige situasjon. Det er også viktig å formidle til pasienten at dette ikke minst, er i hans eller hennes egen interesse.

Grønt, gult og rødt

Prosedyrer gjelder alle innlagte pasienter ved OUS, men prosjektet har søkelys på innlagte pasienter ved medisinsk klinikk, forteller Bogstrand. Endringa fra tidligere er at pasientene blir spurt av innleggende lege på en strukturert måte ved hjelp av standardiserte spørsmål, heller enn at man blir spurt om man drikker «moderat» eller «normalt». Ved å bruke standardiserte spørsmål er det lettere å følge opp et høyt konsum i etterkant.

Med utgangspunkt i svarea blir pasientene kategorisert: grønt (lavt forbruk), gult (risikofyllt) og rødt (skadelig). De grønne trenger ikke mer oppfølging. De røde får informasjon og oppfølging i form av samtale med en sosionom, og blir videre henvist til primærhelsetjenesten. Er forbruket så høyt at det er risiko for delir, tar helsepersonellet tak i det med én gang (delirium tremens, eller alkoholisk delir er en tilstand av forvirring og angst som kan oppstå hos alkoholavhengige som brått slutter å drikke).

– Pasienter som havner i gul kategori bør bli gitt informasjon om hvordan alkohol påvirker kroppen, spesielt når man er i et sykdomsforløp, sier Bogstrand, og forteller at de har laga en brosjyre for dette som kan gis alle pasienter som drikker alkohol.

FAKTA

ALCOTAIL (Alcohol Tailored Intervention)

- starta i september 2021
- deltakere i prosjektet er Oslo Universitetssykehus, Lovisenberg Diakonale Sykehus og St. Olavs hospital
- er finansiert av Forskningsrådet og godkjent av Regional komité for medisinsk forskningsetikk
- er den første norske studien som undersøker implementeringen og effekten av slike prosedyrer på norske sjukehus
- skal være avslutta i 2027

PETH-TESTEN:

- måler fosfatidyletanol mengden i blodet – et stoff som kun dannes ved inntak av etanol, og er derfor en svært spesifikk markør for mengden alkohol inntatt de siste 2-4 ukene

Følger ikke opp pasienten i etterkant

Studien er samtykkebasert der pasienten fyller ut skjema om blant annet alkoholbruken sin. Det ble også tatt blodprøver, blant annet den såkalte PETH-testen som måler etanolnivået i blodet.

Målet er altså å se om man ble bedre til å fange opp pasienter med et for høyt alkoholkonsum etter innføring av nye prosedyrer. Det ligger ikke i prosjektet å gjøre noen oppfølging på individnivå – altså forske på om denne type prosedyrer reduserer folks alkoholkonsum i tida etter en sjukehusinnleggelse.

– Vi vurderte å ta kontakt med pasientene på et seinere tidspunkt, men kom til at dette ville bli for komplisert, sier Stig Tore Bogstrand.

Resultatene vil forhåpentligvis være klare i løpet av året.

SEMINAR OM «fleirtalsmisforståingar» I ÅLESUND

Kva er fleip og kva er fakta i kunnskapsformidlinga på rusfeltet? Det var overskrifta då leiar av IOGT Midt-Norge, Per Arne Lillebø, kalla inn til inspirasjonsseminar i Ålesund november.

Økonomiprofessor Ola Honningdal Grytten holdt sitt innlegg om alkoholens økonomiske sider.

IOGT REGION MIDT-NORGE, LEIV ARNE GRIMSTAD

Seminaret markerte også at det var ti år sidan serien med slike seminar i sunnmørsbyen tok til. Lillebø konkluderte innleiingsappellen sin med at «kunnskapen avgjer alkoholpolitikken». Men den same kunnskapsformidlinga er under press frå ulike interessar.

200 alkoholrelaterte sykdommer
Styreleiar i Actis Geir Riise opna foredragsrekka med å vise til det tidlegare

populære TV-programmet «Fleip eller fakta» og hadde sett opp sju punkt med motstridande påstandar. Riise si overordna melding til dei 65 deltakarane var at kunnskapsformidling nyttar. - Dersom 95 av folket blir vaksinerte mot ein sjukdom, vil det ikkje oppstå epidemiar av denne sjukdommen, sa han. Underforstått og overført til rusfeltet: Har folk flest kunnskap om bruk av alkohol og andre rusmiddel, blir skadane mindre. -

Vi ser at jobben vi gjer, virkar, sa Riise og viste til ein europeisk statistikk der Norge ligg nær botnen i alkoholbruk. Tsjekkia, som toppar lista, har eit dobbelt så høgt konsum som Noreg.

- Ikkje berre for å beskytte levra

For å vise at edruskapsarbeid ikkje berre handlar om helse tok Riise publikum tilbake til dei første edruskapsagitorane, mellom desse Asbjørn Kloster: - Dei var ikkje først og fremst opptekne av «å beskytte levra», men av å verne dei kvinnene og borna same leid under mennene sitt alkoholmisbruk.

Riise, som er lege, tok likevel tidleg opp helsespørsmålet: - Vi kan faktisk rekne opp 200 sjukdommar som er direkte relaterte til alkohol, sa han og nemnde som døme brystkreft, endetarmskreft og ulike former for hjarte- og karsjukdommar. Dagens konsekvens er at mellom 20 og 25 prosent av sengeplassane på sjukehusa våre er opptekne av pasientar med alkoholrelaterte skadar.

Ei av fleirtalsmisforståingane som Riise ville avlive, var at staten forsynte seg så grovt på alkoholavgiftene. - Nei, sa han, - for det første har alkohol blitt billigare dei seinare åra fordi avgiftene ikkje har halde tritt med prisutviklinga elles. Og at staten tek inn 17 milliardar

kroner i året, er ikkje mykje når alkoholbruken på den andre sida påfører samfunnet skadar for ein stad mellom 80 og 100 milliardar, sa Riise, som hadde utrekninga av skadevolumet frå økonomikonsulentane Oslo Economics.

Alkoholfrie soner viktig - som i trafikken

- Gode oppvekstmiljø og alkoholfrie soner er viktig, sa Riise.

Vi tenker ikkje så ofte på det, men trafikken er ei slik sone.

- I Norge ligg straffegrensa for den som køyrer bil på 0,2 promille. Men i «gamle dagar» var det slik i England at du først måtte ha køyrt på ein person forvirka tilstand, sa Riise.

Riise ville også avlive myten om at foreldre som er kompisar med borna sine og kjøper dei alkohol, får born som drikk mindre som vaksne. Denne «fleirtalsmisforståelsen», som Riise kalla det, held ikkje. - Ungdom som blir tidleg eksponerte for alkohol drikk meir enn andre sidan i livet.

- Det handlar om å bry seg. Det at nokon tek eit val om å halde seg edru, er med på å dempe trykket og drikkepresset. - Engasjerte folk som bryr seg, virkar, sa Riise.

«Vinanmeldarspråket»

Ragnhild Kaski, generalsekretær i alkoveit-organisasjonen «Av-og-til», følgte opp Riise sitt fokus på fleirtalsmisforståingane med å legge til «anekdotar og tabu» i samfunnet si tilnærming til rusfeltet. Organisasjonen har røter tilbake til Alkokutt-aksjonen, som vart sett i gang av fleire norske politikarar og politiske parti på 1980-talet.

Kaski hadde registrert at media har eit «vinanmeldarspråk». I dette språket høyrer alkohol alltid med når ein skal «kose eller feire». Som døme nemnde ho fleire medieoppslag - blant desse. «Vin til TV-serien» og «Digge vinterviner». Magasinet skriv: «Farvel, hvit januar! Hallo, februar. Her er handlelisten jeg har i lommen nå.»

Det er heller ikkje tilfeldig, hevda Kaski, at vi stadig vekk ser TV-produksjonar der politikarar står med eit ølglass i handa eller på bordet: - Dei brukar det til å knyte drikkinga til noko folkeleg, dei viser at dei er «nedpå», meinte ho.

Så var det oppfatninga om at alkoholreklameforbodet er umoderne. - At det er 30-40 år sidan vi fekk forbodet, er vel ikkje eit argument, sa Kaski og slo fast at vi har lover som er atskillig eldre enn det.

Samtidig såg ho problematikken i at sosiale medier er algoritmestyrt - slik at brot på alkoholreklameforbodet vil dukke opp igjen og opp igjen. Og då blir det fort snakk om den vesle bar-eigaren mot staten.

Når det eine går opp (og omvendt)

Økonomiprofessor Ola Honningdal Grytten sitt innlegg om alkoholen sine økonomiske sider - i eit samfunnslys - bestod av ei mengd kurver og tal. Bak kurvene låg den historisk-funderte påstanden om at dersom alkoholbruken går ned, går økonomien opp. Men samtidig er det også slik at auka velstand gir auka alkoholbruk - og dermed redusert produktivitet og dårlegare økonomi.

- At det er slik, har vi lært av historia, sa Grytten og viste til det enorme alkoholforbruket som var her i landet i 1835: - Då var alkoholforbruket i Norge på 17,5 liter rein alkohol per person i året. Fylla rådde og vart etter kvart eit så stort problem at ein begynte å avgiftslegge alkohol- og tobakksvarene. Og det gav resultat: i perioden 1850-70 opplevde Norge ein sterk økonomisk vekst. Kvifor? - Fordi folket var edru, sa Grytten.

Alkoholen ofte ufarleggjort i media

Pensjonert journalist Johan Behrentz svara på spørsmålet «Gjer media jobben sin?». Han streka under at han ikkje representerte media, men berre seg sjølv, når han la ut synspunkta sine. Han slo tidleg fast at han ikkje hadde sett den same kritiske sansen innan media når det kjem til rus og alkohol som når korrupsjon og andre ting blir omtala.

- Det er ikkje eintydig at media glorifiserer rus, men det blir litt slapt og lite faktabasert. Alkoholen er likevel «elefanten i romet» og blir ofte ufarleggjort.vv

Behrentz fann det også påfallande at vinspalter som forbrukarinformasjon nesten alltid endar på terningkast 6. Gjer media jobben sin? spurde han seg sjølv? Både ja og nei, svara han. - Men dei fleste gjer det ikkje bra nok, la han til.

Regionleder i Region Midt-Norge, Per Arne Lillebø, åpnet seminaret med påstanden om at kunnskapen avgjer alkoholpolitikken.

Under folkerøystinga i 1919 om øl- og brennevinforbod var forresten Vartdal på Sunnmøre den einaste kommunen i landet der samtlige gjekk inn for forbod. I landet samla gjekk 61,6 prosent inn for forbod.

Eksplisjonen på Festningskaia i Bergen i 1944 var en dramatisk opplevelse i barndommen til Beates far, fordi han ikke hadde foreldre som kunne gi han tryggheten tilbake.

ARVEN ETTER FAR

— Vi merker ikke at den er der, men når den er borte, kjenner vi det i hele kroppen. Trygghet, det som bare er der, som en livsviktig ingrediens, er like fullt så lite konkret.

AV HANNE KARINE SPERRE

Vi kaller henne «Beate». Kvinnen i 40-årene fra utkanten av hovedstaden. Hun er direkte. Velartikulert og vitebegjærlig. Hun snakker om trygghet på den måten ernæringsfysiologer snakker om riktig ernæring. Som et grunnstoff for helse.

- Jeg tror, med hånden på hjertet, at jeg aldri har følt meg trygg, før nå, de siste par årene. Det går i arv, kvitterer hun.

Den onde sirkelen

Beates utrygghet er nedarvet fra farens barndom på 1940-tallet. Selv om hennes egen oppvekst, med tre søsken og to foreldre, i det store var god og harmonisk, uten de store overskriftene, lå farens tynnslette følelsesliv der som en diffus skurring.

- Han ble forlatt av sine foreldre

som liten gutt. Det sviket, avvisningen og ensomheten han kjente på, gjennom hans formative år, ble aldri bearbeidet.

På et barnehjem i Bergen, plassert av fattigvesenet, bodde faren sammen med femten andre små barn. April var i anmarsj og kun noen måneder senere skulle han fylle tre år. Samme tid okkuperer tyskerne Bergen. Natten 9. april hadde den tyske invasjonstyrken seilt mot byen i ly av nattermørket.

Hans traumer og utrygghet gikk hånd i hånd med livet videre. Gjennom arbeid, ekteskap, foreldrerollen og livet.

- I godt voksen alder har han fortalt oss noe, pirket så vidt i overflaten. Det var lite omsorg å spore fra rollemodelene på barnehjemmene den gang. I beste fall innebar det innestenging i et kott. I verste fall kunne barna bli straffet med ulike typer fysiske avstraffelser, uthenging og latterliggjøring.

Senvirkninger

Miljøet blant barna var også tøft. De yngste ble hundset med av de eldste, de svakeste av de sterke og så videre. Det var mobbing og vold, og barna adopterte gjerne den samme rollen ovenfor andre. De slet med å tilpasse seg i sosiale situasjoner og hadde lett for å komme i bråk med folk.

- Dette med sosiale situasjoner ser vi også i dag. Han har slitt med senvirkningene av omsorgssvikten, men har ikke klart å sette ord på det eller søke hjelp. Han har bare eksistert i livet.

I dag kan faren fortelle om minner, mange av dem som mareritt. Mange av de handler først og fremst om sorg og savn etter foreldrene. Faren husker 20. april 1944, som syvåring. Det nederlandske skipet «Voorbode» eksplo-derte på Festningskaia i Bergen, med minst 120 tonn sprengstoff om bord. På Hitlers fødselsdag omkom rundt

150 mennesker, hvorav 98 sivile. Blant disse var det mange barn. Store deler av Bergen ble lagt i ruiner.

Han husker den voldsomme eksplosjonen. På et øyeblikk var gatene forvandlet til ruiner, fylt opp med folk som hjalp sårede. Selv ble han kuttet av glass fra vinduer som knuste.

Natt til 29. oktober samme år ble store deler av bebyggelsen mellom Nøstet og Engen, rundt Teatergaten og Komediebakken, totalskadet ved en feilbombing av allierte fly.

43 personer, deriblant 4 brannmenn, mistet livet.

Videre husker han hendelsen da 193 mennesker mistet livet da 152 britiske bombefly slapp 1432 bomber over Laksevåg 4. oktober. 61 av dem var elever ved Holen skole. Målet for det britiske bombeangrepet var den tyske ubåtbunkereren «Bruno», kan faren fortelle.

- Opplevelser som dette gjør noen med deg som barn.

Ingen foreldre å komme hjem til. Ingen som så han. Ingen som ga han trygghet og følelsen av å være viktig. At han var verdt å bruke tid på.

— Det er smertefullt å tenke på.

Fant trygghet i alkoholen

Faren ble sjømann i en alder av 15. Han skildrer alt fra havnekarverene i verdens største byer, til slåsskamper og horehus, orkaner og forlis. Livet ombord på svære

tankskip med eksplosiv last, ble livets solside for vestlandsmannen.

Det han ikke visste den gang, var at alkohol skulle få en veldig stor plass i livet.

- Det er ikke så mye ekstraordinært i historien, vi har hørt det før. Barndomstraumer er en viktig, transdiagnostisk risikofaktor for problematisk alkoholbruk og psykiske lidelser senere i livet.

Skildringene hennes treffer nerver. Han far utviklet grunnleggende utrygghet som barn. Alle som mangler trygghet, bruker mye tid og energi på å lete etter den. Det vet vi.

- Min far lette etter tryggheten i alkoholen, medgir hun før hun tilføyer at det sjeldent snakkes om utrygghet, i denne sammenheng. Som om begrepet nesten ikke finnes.

- Det er jo opplagt at han var utrygg, og kanskje er han det også den dag i dag. Og mangel på trygghet kan skape mye problemer. Konsekvensene av at man ikke blir fanget opp og sett, er enorme. Det har så store ringvirkninger, og det påvirker omgivelsene.

- Trygghet for de som mangler det, handler ofte om å søke u hensiktsmessige mønstre. Som i alkohol, sier Mona i det hun tar en god slurk av kaffen.

- Som voksen tenker jeg at trygghet handler om noe stabilt. Noe jeg kan forholde meg til, svarer hun på direkte spørsmål.

Mona har en stabil og god jobb i

etaten, som leder. God inntekt. Godt gift. Tre friske barn. De bor i et sjarmerende villaområde. Som den klassiske rammen på et familieliv.

- Det ytre perfekte paret, med aktive tenåringsbarn, bedyrer hun med et smil. Det har ikke alltid vært slik, jeg har måttet jobbe mye med min egen trygghet. Nå vet jeg mye om hvorfor dette er så viktig for barn, for jeg har følt det på kroppen.

- Jeg lærte av min far, hvordan sinne dominerte, jeg visste ikke at det var traumer og stress. Han lærte meg hva vi skulle gjøre i vår familie når vi var stresset, når vi var lei oss. Han slo i veggen, og kunne knuse inventar.

- Nettopp derfor ble det avgjørende for mitt litt videre å jobbe med min egen oppvekst. Jeg måtte tilgi min far, og forstå. Nå handler det om hva vi gjør i vår familie når vi har det vanskelig, er lei oss, glade, stressa eller når vi vil være i fred. Og hvordan vi møter andre.

Ingen privatsak

- Sett i lys av det familien har opplevd, mener jeg at alkohol ikke er en privatsak. Jeg trenger egentlig bare minne meg selv på dagene i barndommen med en full far. Ravende dritings. Høylytt og snøvlete. Sint for bagateller. Han laget et leven og kunne kaste ting i veggen. Under senga hadde jeg og mine to eldre søstre søkt ly.

 DYBDAHL
BETONG- & RIVESERVICE AS

tannhelsehuset
haraldsgaten as

H3O
GRAFISK

 IOGT
Barnehagen
BLANDVINGSGATE 42 8031 HAUGEBUK
TILF. 02 72 10 44 MAIL: iogtbarn@barnehage.no
www.iogt.barnehage.no

- Det går ikke en dag uten at jeg leser, eller hører, om skyggesidene i livet, rus, påpeker hun i det hun nikker mot sprossevinduet på kjøkkenet.

Mot huset til foreldrene som skimtes bak noen epletrær.

Hun kjenner seg igjen i

historiene, og forskningen som viser dystre tall og spådommer. Det angår alle samfunnslag. Høyt utdannede folk, i full jobb. Det er foreldre, lærere, advokater, og det er familiefolk.

- Omtalene av alkohol, er for positiv. Det skaper inntrykk av at det ikke er så farlig, så lenge man ikke drikker for mye. Selv om avisene også skriver om skyggesidene.

Like fullt, på neste side. En tilfeldig ukedag, blottes alkoholomtalen. Hvilken vin bør vi kjøpe, hvilken vin har

ankommet. Taxfree-favoritter og årets jule-øl. En gammel Blå Kors-rapport med tittelen «Alkohol som selger aviser - aviser som selger alkohol», viste oss for over et tiår siden at landets fire største aviser til sammen hadde 312 helsider med alkoholomtalen et år.

- Ironisk nok vil vi på neste side igjen finne nyheten om han som var så full at han ikke fikk være med flyet hjem. For ikke å glemme promillekjøringene, volden og skjebnehistoriene og tapte liv.

Alkohol får for stor plass

- Jeg mener alkohol får en altfor stor plass, en alminneliggjøring, på lik linje med Freia sjokolade, og jeg kan ikke fatte hvorfor. Vi snakker om alkoholrelaterte lidelser, og hva det koster samfunnet, samtidig som det markedsføres. Det gir ingen logikk, annet enn at noen tjener gode penger. Også staten.

- Og slik påvirkes våre holdninger til alkohol, og i sin tur alkoholvaner og alkoholinntak, sukker Mona.

- Denne holdningen er en av grunnene til at mennesker som min far ikke

har fått den hjelpen han trengte av helsevesenet. Men vi i familien ble ofre for alkoholens bakside, som ubehag, temperament, utbrudd, ødelagte eien-deler og utrygghet.

- Alkohol er derfor ingen privatsak. Faren min er i dag avholds. Men fremdeles er de tynnslitte nervene fremtredende. Det tar mye krefter av oss som familie, og vi bruker mye tid på bearbeiding, sier hun og erkjenner at hun er veldig sliten.

Men Mona har ressursene til å «stå han av», som uttrykket så enkelt skildrer. I enkel forstand handler det om hennes følelser. Bry seg om seg om faren, men like fullt ta avstand.

Det er ikke noe hovmod i det, meddeler hun avslutningsvis. Det handler om trøst i det gamle nordlandske uttrykket.

Faren fant trygghet i alkoholen, forteller «Beate».

Gruppen Ballinciaga har fått overtredelsesgebyr på 2,4 millioner for brudd på reklameforbudet. Foto: Naina Hélem Järna, VG

IKKE LENGRE FRI FLYT AV ALKOHOL I SOSIALE MEDIER

Actis meldte gruppen Ballinciaga inn til Helsedirektoratet for brudd på reklameforbudet.

AV INGER LISE HANSEN, GENERALSEKRETÆR ACTIS

Tirsdag 11. februar fikk gruppen Ballinciaga varsel om en skikkelig smekk fra Helsedirektoratet med et overtredelsesgebyr på opp til 2,4 millioner. Helsedirektoratet kalte overtrampene «noe av det groveste de har sett».

Det er på ingen måte slik at denne gruppen står alene om å bryte loven ved å promotere alkohol. Forhåpentligvis vil denne saken være en wake-up call til de som trenger å rydde opp.

Actis har lenge etterlyst et overtredelsesgebyr som gjør det lettere å håndheve lovverket. Nå ser vi virkningen og betydningen av gebyret for alkoholreklame i sosiale medier for første gang. Det bør føre til at flere influensere tenker seg om to ganger før de legger ut alkohol i sin feed.

I en undersøkelse fra Medietilsynet i 2024 sier 23 prosent av dem mellom 13 og 18 år at de har fått opp reklame for alkohol. 16 prosent av dem mellom 9 og 12 år har opplevd alkoholreklame i nyhetsstrømmen. En kartlegging gjort av Respons analyse på oppdrag fra Actis fulgte 20 influensere med mange unge følgere i sosiale medier, og fant at de publiserte til sammen 11 alko-

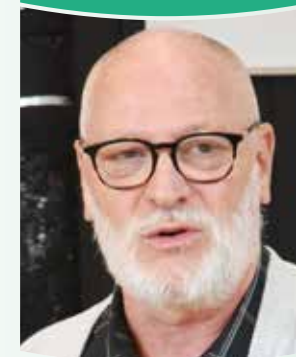
holposter i løpet av et døgn. Hvert tiende instagramhøydepunkt eksponerte alkohol, nesten halvparten av Youtube-videoene, og mer enn én av fem blogginnlegg. Samtlige av postene satte alkohol i et positivt lys, som en del av en attraktiv livsstil med venner, fest og hygge.

En viktig grunn til å ta vare på og ikke minst håndheve forbudet mot reklame for alkohol er beskyttelsen det utgjør for barn og unge. Ungdom bør ikke drikke mer eller tidligere, snarere er det motsatte et mål. Dette er viktig fordi unge er særlig utsatte for påvirkning fra reklame, og spesielt når det kommer fra personer de ser opp til, og som lever det som tilsynelatende ser ut som det perfekte liv. Forskning viser at jo tidligere man begynner å drikke, jo større er sjansene for å utvikle problemer senere. Påvirkningen gjennom reklame og sosiale medier er massiv. Vi som forbrukere blir lett påvirket. Alkohol er ingen ordinær vare og derfor har vi i Norge et forbud mot reklame for alkoholholdige produkter – også i sosiale medier. Alkohol øker risikoen for over 20 sykdommer. Vi glemmer ofte at det rusmiddelet som tar flest liv er nettopp alkohol.

Folk opplever å bli utrygge, trakassert og utsatt for vold på grunn av andres fyll. Samfunnskostnadene av alkoholbruken i Norge anslås til å være opptil 100 milliarder i året. Forbudet mot reklame skal beskytte forbrukerne og bidra til å begrense alkoholforbruket. Den norske modellen setter folkehelse foran næringshensyn med høye avgifter, begrenset tilgjengelighet og reklameforbud. Loven fungerer etter hensikten. Det norske alkoholforbruket er lavere enn i land vi kan sammenligne oss med. Det er bra for folkehelsen, bra for samfunnet og bra for folk flest.

Kjendiser og influensere har stor påvirkningskraft. Mange er ikke minst forbilder for barn og unge. Når alkohol blir promotert som en del av glamorøs livsstil, er det derfor problematisk. I tillegg er det et brudd på loven å eksponere alkohol i forbindelse med reklame for andre produkter. For å være på den sikre siden kan det være lurt å droppe alkohol i sosiale medier.

Utfordringen til en vårrengjøring er herved gitt!

Ørnulf Thorbjørnsen
Leder i IOGT Norge

Cannabislegalisering i USA: HØYE FORVENTNINGER, BLANDEDE RESULTATER

Da Colorado og Washington i 2012 legaliserte cannabis for ikke-medisinsk bruk, var det mange som spådde en lys fremtid. Forventningene var store.

AV JAN TORE EVENSEN

I årene som fulgte, har flere delstater fulgt etter, og i dag er cannabis legalisert i 24 amerikanske stater. Men hvordan har dette egentlig fungert i praksis?

Bruken har økt

Tallene taler for seg: Cannabisforbruket i USA har eksplodert siden legaliseringen. I 2000 rapporterte 2,5 millioner amerikanere at de brukte cannabis daglig eller nesten daglig. I 2022 hadde tallet økt til hele 17,7 millioner – en syvdobling. Til sammenligning bruker 14,7 millioner amerikanere alkohol daglig.

Enda mer oppsiktsvekkende er endringen i bruksmønstre. Tidligere var det mest vanlig å bruke cannabis sporadisk. I dag er over 40 prosent av brukerne daglige eller nesten daglige brukere, og denne gruppen står for omtrent 80 prosent av det totale forbruket. Dette skaper bekymringer blant forskere, da hyppig bruk er forbundet med større helsemessige risiko, spesielt når det kommer til psykiske lidelser og avhengighet.

Sterkere cannabis gir nye utfordringer

En annen viktig endring er at dagens cannabisprodukter er langt sterkere enn før. Tidligere inneholdt gjennomsnittlig

marihuana aldri mer enn 5 prosent THC, det aktive rusgivende stoffet. I dag har cannabisblomster i lisensierte butikker ofte over 20 prosent THC, mens konsentrater som vapes og dabs kan ha en renhet på over 90 prosent.

Denne utviklingen har ført til at gjennomsnittsbukseren nå får i seg langt mer THC enn tidligere. En vanlig helgebruker på 80- og 90-tallet inntok rundt 32 milligram THC per uke. I dag kan en daglig bruker få i seg over 2 000 milligram – en 70-dobling. Dette skaper bekymring, da studier har vist en sammenheng mellom høyt THC-inntak og økt risiko for angst, depresjon og psykose.

Økonomiske forventninger vs. realitet

Et av de sterkeste argumentene for legalisering var at staten skulle tjene store penger på cannabisindustrien. Noen stater har også fått en solid skatteinntekt, men mange har opplevd lavere inntekter enn forventet.

En av grunnene er at det illegale markedet fortsatt er sterkt. Til tross for at cannabis nå kan kjøpes lovlig, foretrekker mange å kjøpe fra uautoriserte selgere, enten fordi prisene er lavere, eller fordi de ønsker produkter med enda høyere THC-innhold enn det som er tillatt i de regulerte butikkene. Dette har gjort det vanskelig for staten å kontrollere markedet.

Er produktene egentlig tryggere?

Legaliseringsforkjempere argumenterte med at regulering ville gi tryggere produkter med bedre kvalitetskontroll. Likevel har det vist seg at dette

ikke alltid er tilfellet. Flere rapporter har avslørt at mange produkter i lovlig cannabisbutikker inneholder rester av skadelige plantevernmidler og løsemidler.

En undersøkelse i Colorado fant for eksempel at flere lisensierte produsenter brukte uregulerte kjemikalier for å beskytte avlingene sine, noe som kan utgjøre en helsefare for forbrukerne. Dette viser at selv et regulert marked kan ha problemer med kvalitetssikring.

Flere negative bivirkninger enn ventet

Mange trodde at legalisering ville redusere kriminalitet og avlaste rettssystemet. Og ja, arrestasjoner for cannabisbesittelse har gått ned. Men samtidig har nye utfordringer oppstått.

Blant annet har kjøring under påvirkning av cannabis økt, og det har vært en kraftig vekst i antall cannabisbutikker, spesielt i lavinntektsområder. Flere forskere frykter at dette kan bidra til å normalisere cannabisbruk blant unge.

Hva nå?

USA har gått lenger enn de fleste andre land i å legalisere cannabis, men erfaringene er blandede. Mens enkelte positive effekter kan spores, har også uventede problemer dukket opp.

Mange av de lovede fordelene har enten latt vente på seg eller vist seg å være mindre enn forventet. Samtidig har ulemper som økt forbruk, sterkere produkter og flere helseutfordringer blitt mer tydelige.

Å være medlem i IOGT

De fleste av de nye medlemmene har møtt IOGT på en stand og blitt kjent med hva IOGT står for og hva vi arbeider med. Det de kanskje ikke har blitt like godt informert om, er mulighetene til å engasjere seg og ta del i arbeidet i medlemsorganisasjonen.

Mange har vært medlem i mange år, og har tilknytning til en lokalavdeling. Mange deltar på kurs og konferanser, eller deltar som frivillig i tiltakene våre. Ønsket om å delta varierer fra å støtte saken ved å stå som medlem til å delta i styre og stell. Ingenting er obligatorisk.

Kan delta

I IOGT kan du delta i kampanjene våre hvor vi fokuserer på at barn skal slippe å bli utsatt for voksnes rusbruk, du kan gi en håndsrekning ved et av Sammen-sentrene i Grimstad, Kristiansand, Hauge-sund eller Bergen. Eller du kan ta et tak ved Frivillig-sentralene på Karmøy. I Sterk&Klar trenger vi stadig nye veiledere over hele landet som kan tenke seg å inspirere foreldre med tenåringer til å gi barna en trygg ungdomstid. Har du lyst, kan du være med å arrangere et politisk møte eller bidra med et leserinnlegg i avisa. I fellesskapet Enestående familier bidrar både medlemmer og frivillige til å støtte hverandre og til å gi barna sine gode opplevelser.

Alkoholbruk er i store deler av verden et hinder for en god samfunnsutvikling. Rusbruk påfører familier og samfunn store belastninger, og kvinner og barn er de som lider mest. Gjennom FORUT og de lokale organisasjonene samarbeider vi i Asia og Afrika, arbeider IOGT for å støtte barn og familier i sin kamp for et

bedre liv og til å bekjempe den aggressive alkoholindustrien i de fattige landene. Her er det også bruk for ditt engasjement.

Vil komme nærmere medlemmene

Som en del av det pågående utviklingsarbeidet vårt, vil vi komme nærmere medlemmene våre og kunne gi et tilbud tilpasset den enkeltes engasjement, lyst, kapasitet og tid. Med større kapasitet og god utnyttelse av sosiale medier, digitale møter og podkaster vil medlemstilbudet i større grad bli tilpasset hver enkelt av oss.

Vi som takker nei til rusbruk, trenger et trygt og aksepterende fellesskap. IOGT har en solid tradisjon for samvær og gode felles opplevelser. De tradisjonelle lagene våre vil fortsatt være viktige, men det er en erkjennelse at de blir stadig færre. Noen steder er det etablert IOGT-kafeer der medlemmer og andre kan treffes. Vi trenger å utvikle nye samlingspunkter hvor vi kan møtes og ha det fint sammen.

Lett å ta rusfrie valg

Det skal være lett å ta rusfrie valg. Det er målet for alle tiltakene våre, aksjoner og i det politiske arbeidet og i det fellesskapet vi skaper sammen. Hvor aktiv du vil velge du selv. Uansett er medlemskapet ditt i IOGT viktig fordi du viser at det går an å velge bort alkohol og andre rusmidler. Slik gjør du det lettere for andre å ta rusfrie valg.

Vennlig hilsen
Ørnulf Thorbjørnsen

Vinmonopolet stoppet over 15.000 som var for unge til å kjøpe alkohol

Vinmonopolet stanset i 2022 15 278 kjøpsforsøk fra personer uten gyldig legitimasjon for å kjøpe alkohol. Kontrollen er en viktig del av Polet som sikrer at aldersgrensene overholdes. Husanboy Ahunov har sett på hva som skjer når bedrifter rapporterer på andre mål enn de rent økonomiske.

Streng kontroll

Vinmonopolet benytter strenge ID-kontroller for å forhindre at alkohol omsettes til de som ikke er myndige. Denne praksisen viser ikke bare at regelverket etterleveres, men den fungerer også som et forebyggende tiltak mot tidlig bruk av alkohol, som kan ha langvarige negative konsekvenser.

Kultur og tydelig ledelse

Rapporten fremhever at organisasjonskultur og tydelig ledelse i Vinmonopolet spiller en sentral rolle i at slike kontrolltiltak lykkes. – Dersom vi skal få et mer bærekraftig samfunn, må vi ta i bruk mulighetene som ligger i rapporteringsverktøy, sier Ahunov til forskning.no. Han viser til Vinmonopolets bærekraftrapport hvor man kan se hvilke tiltak som benyttes for å påvirke alkoholforbruket. Blant annet blir det satt i gang opplæringsprogram for å gjøre de butikktilsatte tryggere i slike situasjoner. Ut fra dette mener han det er mulig å selge en vare og samtidig bidra til å forebygge skader forårsaket av samme produkt.

KILDE

Kokainbruken blant unge øker – FHI har ikke sett så høye tall før

FHI har de siste årene observert en økning i kokainbruk blant unge. Selv om det totale antallet unge som eksperimenterer med kokain fortsatt er relativt lavt, viser de nyeste tallene en trend mot et høyere forbruk. Aldri har så mange under 30 år sagt at de har brukt kokain. 5,2 prosent i aldersgruppen har brukt kokain det siste året, en økning fra 2,5 i 2020.

Små endringer har konsekvenser

FHI understreker at selv små endringer i statistikken kan ha store konsekvenser, spesielt når det gjelder narkotikabruk blant sårbare aldersgrupper. Kokain er kjent for å påvirke både den psykiske og fysiske helsen, og økt bruk blant unge kan medføre en rekke nega-

tive følger, fra avhengighetsutvikling til nedsatt skoleprestasjon og økt risiko for ulykker. Cannabis er det mest brukte illegale rusmiddelet i Norge, viser tallene fra FHI. I 2024 oppga 30 prosent å ha prøvd cannabis i løpet av livet, mens nesten 7 prosent oppga å ha brukt cannabis i løpet av de siste 12 månedene.

– Jeg tror at de unge bare gjenspeiler den kokainbruken man ser ellers i samfunnet, sier seniorforsker Anne Line Bretteville-Jensen ved Folkehelseinstituttet (FHI) til NRK.

KILDE

Trusler mot folkehelseforskere

Forskere som undersøker effektene av tobakks-, alkohol- og ultra-prosessert matindustri opplever i økende grad trusler, trakassering og intimidering, ifølge en ny studie. Disse angrepene, som spenner fra digitale trusler og personlige henvendelser til juridisk press, utgjør et alvorlig hinder for vitenskapelig frihet og kan få store konsekvenser for folkehelsen.

Havner i kryssilden

Studien, som kartlegger erfaringene til forskere over hele verden, viser at de som arbeider med å avsløre negative helseeffekter knyttet til kommersielle produkter, ofte havner i kryssilden. Motstand fra mektige næringslivsaktører er ikke uvanlig – både direkte og via finansierte interesseorganisasjoner. Slike aktører forsøker til tider å diskreditere forskernes arbeid ved å stille spørsmål ved metodene deres, spre feilinformasjon eller til og med true med rettslige skritt.

Denne situasjonen setter en skjør balanse mellom offentlighetens rett til pålitelig informasjon og næringslivets kommersielle interesser. Forskere understreker at det er avgjørende med et trygt arbeidsmiljø hvor de fritt kan forske og publisere sine funn, uten å frykte represalier. Akademisk frihet og uavhengighet er essensielt for at samfunnet skal kunne ta informerte beslutninger om helsepolitikk og regulering av skadelige produkter.

Går glipp av kritisk kunnskap

Videre peker studien på at de negative konsekvensene av slike angrep strekker seg langt utover den enkelte forsker. Når trusler og trakassering fører til at viktige studier ikke blir gjennomført eller publisert, går samfunnet glipp av kritisk kunnskap som kunne bidratt til å redusere skader knyttet til tobakksbruk, alkohol og dårlig kosthold. Det er derfor et felles ansvar for både institusjoner, myndigheter og det akademiske fellesskapet å arbeide for et trygt og støttende miljø for forskning som kan bidra til bedre folkehelse og økt samfunnsnytte.

KILDE

Hva kan læres fra arbeidet med cannabis-regulering når det diskuteres psykedelika?

Ved 2000-tallets begynnelse ble det en gjenoppblomstring av interessen for psykedelika som behandling for avhengighet og andre psykiatriske tilstander, ledsaget av omfattende positiv medieoppmerksomhet og investeringer fra private investorer, sier en studie i tidsskriftet Addiction. Reguleringsorganer i Australia, Israel, Canada og USA tillater nå bruk av psykedelika til medisinske formål. I USA har borgeraksjoner og bedriftsfinansiering ført til underskriftskampanjer og folkeavstemninger for å legalisere psilocybin og andre psykedelika for både medisinsk og rekreasjonell bruk.

Likhetstrekk med legalisering av cannabis

Når dette skjer må politikerne forholde seg til viktige spørsmål som definerer om og hvordan psykedelika gjøres tilgjengelig for allmennheten, samt hvordan selskaper produserer og promoterer dem. Den nåværende innsatsen for å utvide produksjonen, salget og bruken av psykedelika bærer mange likhetstrekk med bevegelsen for å legalisere cannabis i USA og andre land – særlig bruken av dårlig underbygde terapeutiske påstander for å skape et de facto rekreasjonsmarked gjennom helsevesenet.

Galt å fremstille som et medisinsk problem

Erfaringene med cannabis understreker viktigheten av å diskutere spørsmålet om legalisering for ikke-medisinsk bruk i seg selv, fremfor å fremstille det feilaktig som et rent medisinsk spørsmål. Erfaringene peker også på behovet for å utfordre overdreven hyping av forskningsfunn om psykedelika; å fremme streng klinisk forskning på dosering og potens; å minimere innflytelsen fra profittredvne industrier i utformingen av politikk; og (for USA) å koordinere føderale, statlige og lokale myndigheter for å regulere produksjon, salg og distribusjon av psykedeliske legemidler, uavhengig av om de er legalisert for medisinsk og/eller rekreasjonell bruk.

KILDE

KONTAKT IOGT:

Henvendelser vedrørende medlemskap, adresseendringer mv. sendes til adressen over, iogt@iogt.no eller på telefon til 23 21 45 80.

Vi søker

FRIVILLIGE

- Stå på stand
- Ha postkasseaksjon
- Gi buttons til politikere
- Del i sosiale medier

[IOGT.NO/17MAI](https://iogt.no/17mai)

Registrer deg som frivillig og finn ut hvordan du kan gjøre en forskjell

Edru på 17. mai - barnas dag

De siste årene har vi sett økt bruk av alkohol på 17. mai, blant annet gjennom populære champagnefrokoster. I en undersøkelse utført av IOGT svarte 55 % at de synes det drikkes for mye alkohol når barn er til stede, og bare 33 % var uenige i at skjenking av alkohol bør unngås før kl. 16 av hensyn til barna.

Gjennom 17. mai-kampanjen jobber IOGT for en trygg og inkluderende feiring av nasjonaldagen, fordi vi vet at barn trives best med edru voksne.

Mål med kampanjen:

- Sette barna i sentrum og redusere alkoholbruken på 17. mai
- Skape bevissthet om voksnes ansvar som trygge forbilder
- Påvirke politikerne til å begrense skjenking der barn og familier feirer

50,-

Inkl. porto

STØTT KAMPANJEN

KJØP BUTTON

Overskuddet går uavkortet til IOGTs arbeid for å gi barn en alkoholfri oppvekst.

Bestill nå

iogt.no/17mai